

Capitolul I: De la începuturi până la 1552

În cele ce urmează, vom folosi abrevierile:

Județul TIMIS: Buziaș (BU), Ciacova (CI), Deta (DE), Făget (FA), Gătaia (GA), Jimbolia (JB), Recaș (RE), Sânnicolau Mare (SM)

Județul CARAȘ-SEVERIN: Anina (AN), Băile Herculane (BH), Bocșa (BO), Moldova Nouă (MN), Oravița (OV), Oțelu Roșu (OR)

Provincia VOIVODINA: Alibunar (AL), Biserica Albă (BA), Čoka (CO), Kovačica (KV), Kovin (KO), Novi Bečej (NB), Nova Crnja (NC), Novi Kneževac (NK), Sečanj (SE), Žitište (ZI)

AN – *Descoperiri arheologice.* Cca. 35000 î.e.n.: În peștera Plopa Ponor din apropierea orașului Anina-Steierdorf au fost descoperite fragmente de craniu de la doi indivizi, apreciindu-se că aparțin celor mai vechi oameni moderni din Europa. - 2400-2000 î.e.n. în mai multe peșteri din jurul Aninei au fost descoperite artefacte din perioada culturii Coțofeni. - 1100-1000 î.e.n. în împrejurimile Aninei s-a descoperit un topor din bronz.

BH – *Descoperiri arheologice:* Paleoliticul mijlociu (cca.120000-35000 î.e.n.) În Peștera Hoților de la Băile Herculane au fost descoperite cele mai vechi urme ale unei locuiri umane din această zonă. Tot în această peșteră – dar și în altele din jurul stațiunii – au fost descoperite urme de locuire neîntreruptă din epoca pietrei, epoca bronzului și epoca fierului, până în epoca romană.

BO – *Descoperiri arheologice:* 1800-1600 î.e.n. În vatra orașului Bocșa (Dealul Colțan) au fost descoperite vestigii din perioada eneoliticului final (cultura Coțofeni) și epocii bronzului. - 1200-1000 î. e.n. La Bocșa, pe Dealul Mare s-a descoperit o necropolă hallstattiană de incinerare formată din 8 morminte, precum și resturile unei fortificații cu val și șanț de apărare. - Sec. II-III. S-a descoperit la Bocșa un cimitir și un tezaur monetar din perioada daco-romană. În nordul localității este o așezare romană. - Sec. III-IV. În hotarul Bocșei a fost descoperită o așezare daco-romană.

BU – *Descoperiri arheologice*: Valea Salciei, la E de localitate: epoca neolitică. – Pe locul băilor: urme de așezare romană.

CI – *Descoperiri arheologice*: La N-E spre Jebel: depozit de obiecte din perioada neolitică. – Sub fundația Școlii agricole: necropolă de înmormântare epoca romană.

DE – *Descoperiri arheologice* în 16 puncte dintre care 6 neprecizate, din epoca neolitică, bronzului, romană, migrații. – Rămășițe arheologice: ceramică, unelte, arme, mormânt. – La N-E de Deta lângă fosta cărămidărie Buchmann: așezare de epoca bronzului, cultura Vatina. – Punct mehală Deta țiglăria Buchmann; așezare romană. – Lângă pod, canal Raiga: mormânt și monedă romană. – În noul cimitir din 1882: piese de podoabă din perioada migrațiilor și evului mediu timpuriu. – Gara: necropolă tumulară din perioada migrațiilor. – Spre Deta: necropolă din perioada migrațiilor. – Teren Braunmuller: tezaur monetar sec. XIII. – La 4 km E spre Opațița: al treilea val de pământ din Banat.

FA – *Descoperire arheologică* într-un punct neprecizat: brățară de aur epoca La Tene.

GA – *Descoperiri arheologice*: Punct cărămidărie la E de localitate s-a descoperit ceramică preistorică; pe dealul Șumig s-a identificat o cetate medievală; lângă dealul Șumig grup de morminte, nedatate; la 4 km spre Bercuța s-a identificat al 4-lea val de pământ din Banat.

JB – *Descoperiri arheologice*: Așezare din epoca bronzului. – Necropolă tumulară din epoca Hallstatt. – Monedă de cupru sec. IV. e.n.

MN – *Descoperiri arheologice*. Sec. III-IV. Către Dunăre, spre Măcești și în punctul „În Vii” sunt atestate arheologic așezări daco-romane. – Sec. IV. În punctul Valea Tisa Potoc a fost descoperit un tezaur compus din 740 monede din bronz și se adaugă altor 6 descoperite în ultimii 45 de ani. - Sec. II-III. În perioada romană se pare că a existat o așezare în perimetrul localității Moldova Nouă, așezare între ruinele căruia au fost descoperite cărămizi cu ștampila *Cohors III Delmatarum* și un tezaur monetar.

RE – *Descoperiri arheologice*: Locul Pliska așezare neolitic-bronz. - Loc neprecizat: brățară aur epoca Hallstatt. - Loc neprecizat: monedă de aur și

monedă de argint epoca dacică. - Loc neprecizat: statueta bronz și oglindă din bronz epoca romană. - Loc neprecizat: ceramică romană. - Tezaur de 100 monede imperiale romane.

OV – *Descoperiri arheologice*. Sec. XII-VI î.e.n. În zona Sere se află urmele unei așezări din epoca timpurie a fierului (Hallstatt A-B). - Sec. VIII-IX e.n. În zona Sere se află urmele unei așezări din epoca medievală timpurie.

OR – *Descoperiri arheologice*. Cca.30.000 î.e.n.. În marginea orașului s-a descoperit un gratoar din silex datând din paleoliticul superior.

SM – *Descoperiri arheologice*: La Hunca Mare: s-au găsit douăzeci de fragmente preistorice (ceramică bine arsă cu decorații în spirală și gravuri din pastă de calcar). - Lângă Biserica Sârbească: a fost găsit un depozit de prețioase din perioada antichității. - La fabrica de cărămidă: s-au descoperit morminte chircite din epoca neolitică și cea de bronz, dar și obiecte de ceramică, cești de uz casnic de pe timpul romanilor. - La N-E: s-au descoperit locuințe ce aparțin epocii neolitice și a bronzului. - Pe malul Arancăi: s-au descoperit statuete de lut din cultura neolitică, iar la punctul Bucova au fost găsite vase și fragmente din ceramică aparținând epocii neolitice. - La Muzeul Național Ungar: se găsesc piese din aur și argint de proveniență gepidă descoperite în Sânnicolau Mare. - La Seliște: s-au descoperit urmele unui castru roman al Legiunii a XIII-a Gemina. - La Maidan: s-a descoperit o corabie în albia moartă a râului Aranca. - La hotarul de N a localității: s-a descoperit un coridor subteran construit din cărămizi (4,0 m înălțime și 1,8 m lățime) care probabil face legătura cu biserica din Cenad. - În partea de N: Mănăstirea Sfântului Nicolae care a și dat numele orașului de San Nicolae sau San Nicoară. - La ferma Mina Major (pe malul Mureșului): s-a descoperit un mormânt de inhumație din perioada migrațiilor. - În Sighet (S-V): s-a făcut cea mai importantă descoperire arheologică pe teritoriul localității, și anume un tezaur de aur format din 23 de piese cu o greutate de 10 kg.

153

BH – Atestarea documentară a stațiunii, fapt consemnat într-o tabulă votivă din băi: „Zeilor și divinităților apelor, Ulpus Secundinus, Marius Valens, Pomponius Haemus, lui Carus, Val, Valens, trimiși ca delegați romani să asiste la alegerea în calitate de consul a fostului lor coleg Severianus, întorcându-se nevătămați, au ridicat acest prinos de recunoștință...”.

SECOLELE VI-XI.

OR – Printre cele 32 localități bănățene din care se extrăgea aur, sunt amintite și localitățile de pe Valea Bistrei, printre care și Ohaba Bistra.

SECOLUL XI

1028

NK – Marea legendă a Sfântului Gerhard menționează actualul Novi Kneževac sub denumirea de *Canysa*. Localitatea este amintită în legătură cu războiul purtat între regele Stefan I și Ahtum, voevodul părților Timișului. Conform textului în cauză, armata regală s-a retras până la Kekenjer, Sirig și Kanjiža (Novi Kneževac). Acolo a așteptat lăsatul nopții, apoi a atacat din nou și a învins oștile lui Ahtum pe câmpul de la Nađes.

1072

KO – Prima mențiune scrisă despre *Kovin* de pe malul Dunării. Cu ocazia înapoierii de la Niš, regele Salamon și prințul Geza trec Dunărea în acest loc, pentru a-și continua drumul spre interiorul țării. În hotarul localității Kovin și astăzi există o ridicătură, pe care se întindea fortăreața de odinioară, precum pe o insulă. Săpăturile au arătat, de asemenea, că orizontul cel mai timpuriu al acestei fortărețe provine din secolele XI-XII.

1091

NB – După ce a prădat județul Bács-Bodrog, oștirea cumanilor condusă de Kapolcs a trecut râul Tisa la *Bečej* (*Novi Bečej*), spre a-și continua drumul spre Becicherec (Zrenjanin) și Mezösomlyo (Semlac). Însă armata regelui Ladislau I (cel Sfânt) i-a ajuns la râul Pogănici (în apropierea Timișului) și a nimicit-o.

SECOLUL XII

1141

CI – Prima atestare documentară, într-un act de donație a regelui Gheza al II-lea.

1154

KO – Idrisi, geograf arab din Sicilia, amintește așezarea Kovin sub denumirea *Kaw.n*. Conform scrierii geografului arab, Kovin era pe vremea aceea o localitate prosperă în apropierea malurilor Dunării, cu piețe și ateliere meșteșugărești. Idrisi mai notează că de la Kovin drumul se îndreaptă în continuare spre nord, către Cenad (Ș.n.t), aflat la o depărtare de patru zile de mers.

SECOLUL XIII

1204

KO – Regele Emerik I-a reținut în cetatea Kovin pe emisarul papei de la Roma, cardinalul Leontin, în drumul acestuia spre Bulgaria. Regele ungar a dorit ca pe această cale să împiedice ca papa Inocențiu al III-lea să-l proclame rege pe domnitorul bulgar Kalojan. Încercările au rămas fără succes, deoarece Kalojan a obținut coroana regală.

1209

KO – Prima mențiune documentară despre județul Kovin. Reședința județului era de la început în cetatea Kovin.

Circa 1210

NK – Anonymus (notar anonim al regelui Bela al III-lea), în opera sa *Gesta Hungarorum* amintește actualul Novi Kneževac sub denumirea *Kenesna*. Conform textului, maghiarii au ajuns în Banat (spre sfârșitul secolului IX) trecând aici Tisa. Ulterior așezarea a purtat denumirea Rev-Kanizsa, spre a se deosebi de așezarea de pe celălalt mal al râului, Öreg Kanizsa (astăzi Kanjiža).

KO – Sub denumirea *Castrum Keue*, Anonymus pomenește în opera sa și cetatea medievală Kovin. Conform tradiției, în fortăreața de aici, s-a refugiat de maghiari cneazul Glad (dux Glad), care a stăpânit teritoriul de la Mureș până la cursul inferior al Dunării (Orșova). După un scurt asediu, Glad s-a predat armatei maghiare, cedându-i și cetatea.

1220

CI – Altă atestare documentară: *Chaak*.

1223

NK – Regele Andrei al II-lea donează cetatea Kovin, împreună cu o mulțime de alte domenii din Ungaria de Sud, în posesiune surorii sale Margit, văduvei împăratului bizantin Isak al II-lea Angel; doi ani mai târziu localitatea intră în posesiunea lui Kalojan, fiul Margitei.

1237

NK – Diplomele amintesc de trecerea (*kovinu*) pe râul Tisa, în dreptul actualului Novi Kneževac.

1243

CI – Este amintită în ordinul regelui Bela al IV-lea privind întărirea cetăților din zonă.

1247

CO – Prima mențiune documentară despre *Čoka*. Localitatea, sub denumirea Chaka, se află între posesiunile comitelui Pongrác, din neamul Csanád, printre satele de pescari aparținând cenazinilor, alături de așezările Ražan, Agar și Sfântul Nicolae (astăzi Ostojićevo). Pescăria localității era denumită Pataktó, respectiv altfel Csokató (Lacul din Čoka).

SM – febr. 9. Prima atestare documentară: *Zent Miklous*. Regele Ungariei, Bela al IV-lea, emite un document care confirma posesiunile mureșene (printre care și Sânnicolau Mare) ale banului Coloman din neamul Chanadiennilor. Acest document este considerat ca posibil act de naștere a localității Sânnicolau Mare.

1256

CO – dec. 16. Toți membrii din neamul lui Csanád s-au înfățișat înaintea regelui Béla al IV-lea, pentru a se efectua împărțirea averii. Așezarea Čoka cu pescăria din apropiere le-a revenit fiilor banului Kelemen. În afară de Čoka, le-au mai revenit așezările Ražan, Sanad, Terjan, Varšanj, Padej, Agar, Sfântul Nicolae, cu toate pescăriile din împrejurimi.

1282

CO – Pe timpul răscoalei populației cumane din zona Mureșului, o oștire a răsculaților a pustiit împrejurimile așezării Čoka. În cadrul evenimentelor au

avut de suferit o serie de așezări agricole și pescărești de pe malurile Tisei (Egyházaskér, Sfântul Nicolae, Baromlak, Čoka etc). Pustiirile au fost întrerupte de regele Ladislau al IV-lea, după ce în august 1282, la lacul Hod (în apropiere de Hódmezővásárhely), a nimicit oștirea cumană.

1285

CI – Localitatea apare într-un act de donație.

CO – Regele Ladislau al IV-lea întărește vechile posesiuni ale comitelui Tamás, din neamul lui Csanád. Printre acestea se află satele Čoka, Ražan și Sfântul Nicolae, împreună cu pescăriile Pataktó, Csokató și Ražantó.

1288

KO – Prima urmă documentară despre Arhidiaconatul de Kovin. Inițial arhidiaconatul respectiv se întindea începând de la cursul inferior al Dunării până la Novi Bečej și Arač. Ulterior în partea de nord a fost format un nou arhidiaconat catolic, denumit al Torontalului (Archidiaconatus Torunthal).

SECOLUL XIV

1319

ZI – Prima mențiune documentară a așezării *Sfântu Gheorghe* (azi *Žitište*). Denumirea provine, probabil, după patronul bisericii din localitate. Regele Carol I a donat așezarea respectivă, aflată în comitatul Kovin, lui Kartalyi Janos, comandantul cetății Iladia, și fratelui acestuia Etela. În diplomele ulterioare familia se va numi Itebei (după localitatea centrală a proprietății lor feudale).

1321

BU – febr. 26. Prima atestare documentară: satul este dat unor nobili.

1323

GA – Prima atestare documentară: *Gotaal*.

1332

JB – Prima atestare documentară: *Chumbul*.

1332-37

NK – În conscripția zeciuielii papale, Rev-Kanizsa este menționată printre parohiile Arhidiaconatului de Cenad. Parohul din localitate a plătit zeciuiala

papală în suma de 72 groși în anul 1333, 7½ groși în 1334, respectiv 1½ groși în 1335.

NB – În registrul zeciuielii papale din perioada 1332-1337 parohia din Bečej este consemnată în Arhidiaconatul de Torontál. În anul 1333 parohul de acolo Petru (Petrus de Beche) a plătit drept zeciuială papală 28 de groși, respectiv 112 denari, ceea ce era contribuția cea mai mare din arhidiaconatul respectiv.

1333

BO – Prima mențiune despre existența localității Bocșa în catastiful proto-popiatului catolic de Caraș referitor la zeciuiala papale.

SM – Numele localității apare în registrul dijmelor papale.

1333-1335

CI – Parohie catolică cu preot Mihail.

1333-1337

CI – Apare în tabele de încasare a dijmei papale.

1334

OV – Oravița este amintită în documente ca *civitas*, la fel și în 1403.

SM – Este consemnată existența parohiei romano-catolice.

1337

CO – Cu ocazia reîmpărțirii posesiunilor între membrii neamului Csanád, o parte a domeniului Čoka (cea către câmpie) a revenit familiei Telegdy, iar cealaltă parte (înspre Tisa) familiei Makófalvi. Familiile au colonizat din nou localitatea.

1338

SE – Prima informație despre așezarea Alakseg din comitatul Kóvin, pe locul actualei localități *Sečanj*.

1342

NB – Prima mențiune a fortăreței Bečej, care va deveni curând sediul Comitatului Torontál din evul mediu (castellanus de Beche).

1343

GA – Apar denumirile *Also* și *Felso Gatal* (Gătaia/Gatal de Jos și de Sus).

1355

BA – Prima informație scrisă despre *Biserica Albă*, denumită *Feyereghaaz*. Așezarea aparține pe atunci de Comitatul Caraș.

1359

RE – aug. 29. Prima atestare documentară: frații nobili români Carapeth primesc din partea regelui ungar Ludovic I posesiunea Rykas.

1360

DE – Prima atestare documentară: Deed.

1366

KO – Regele Ludovic I înființează la Kovin o mănăstire franciscană. În deceniile următoare în mănăstirea respectivă va activa o ramură mai săracă a călugărilor franciscani (așa zișii observanți).

1367

ZI – Ludovic I întărește diploma anterioară a lui Carol I din anul 1319, în baza căreia familia Itebei intrase în posesia așezării Sfântul Gheorghe (Žitište).

1368

KO – oct. 13. În campania sa împotriva voievodului Țării Românești, Ludovic I a poposit în cetatea Kovinului.

1369

BU – Apare cu numele de *Buzus*.

1376

RE – Familia Gara ridică o mănăstire franciscană lângă Recaș, la S-V în satul Cherry.

1378

RE – Papa Urban VI confirmă existența mănăstirii.

1385

KO – Kovin este reședința Custodiei de Kovin, aparținând Ordinului Franciscan; în afară de mănăstirea locală, de Custodia respectivă mai țin și mănăstirile din Haram și Eremenjes.

1386

NB – Arhiduce de Brandenburg (ulterior rege) Zsigmond a donat provizoriu cetatea Becej fiilor lui Losonczy István, respectiv lui László și István.

1387

OV – Oravița este numită *castrum* în documente medievale.

1390

CI – Donat familiei Pelecskei, care mai târziu își va lua numele de Csáky.

1392

RE – La Recaș este paroh Jacobus.

KO – În diplome, Kovin este menționat drept *Civitas Koviniensis*; de atunci începe prosperitatea acestei așezări orășenești. Zsigmond scutește orașul de plata vamei și a tricesimii.

1396

GA – În documente denumirile *Gatal*, *Gathal*.

1397

KO – În diplome, Kovin este menționat ca post regal pentru comerțul cu sare.

Sec. XIV

OR – Localitatea Ohaba Bistra, pe vatra căreia s-a format actualul oraș Oțelu Roșu, este pomenită în documente cu numele *Bisthere* sau *Bistra*.

Sf. sec. XIV

CI – Cetatea refăcută și întărită, construirea fortificației cu turn.

SECOLUL XV**1401**

NK – Rev-Kanizsa este un *târg* prosper, aflat în posesiunea familiei Csáky. În baza surselor documentare de la sfârșitul secolului XV, Borovszky Samu a alcătuit o conscriere a locuitorilor de origine maghiară.

1404

NB – Regele Sigismund încheie o alianță cu despotul sârb Stefan Lazarević și-i donează acestuia numeroase așezări și comitate în Ungaria. Printre

localitățile donate se afla și cetatea Becej, pe care despotul sârb o va întări ulterior. Fortăreața se afla pe o adă din Tisa, mai apropiată de malul dinspre Banat.

1405

KO – Kovin obține dreptul de a ține târguri.

1406

GA – Nobilul László, fiul lui Paznad stăpânește satul.

1411

DE – Numele localității sub forma Ded.

1417

CI – Otomanii ajung sub zidurile cetății, într-una din campaniile lor de pradă.

1421

CI – Cetatea revine familiei Csaky și este loc de vamă și târg.

SM – aug. 12. Regele Sigismund al Ungariei donează mai multe posesiuni din Torontal, Timiș și Arad episcopului de Cenad, Dozsa Marczali, și nepotului său de frate Ladislau.

1422

RE – Preot paroh la Recaș este Demetrius.

1423

SE – Așezarea *Alakseg* (de pe locul actualului Sečanj) este proprietatea familiei cu același nume.

1427

DE – Kysded (Dedu Mic).

MN – La Moldova Veche, localitate componentă a orașului Moldova Nouă se ridică o cetate ce a fost apoi distrusă de turci în sec. al XVII-lea.

1428

KO – Regele Sigismund scutește Kovinul de plata dărilor și asigură locuitorilor de aici pescăritul liber, ținerea târgurilor săptămânale (probabil zile de piață) și dreptul la alegerea liberă a parohului și a judeului.

1430

OR – Regele Sigismund donează localitatea Ohaba Bistra fiilor lui Petre Stoian, Laszlo Iuga și Novac Negotha, orașul purtând denumirea de Negotești, probabil după numele proprietarului Novak Negotha.

1435

KO – Regele Zsigmond impune locuitorilor din Kovin obligația întreținerii și apărării fortăreței din localitate.

1437

BO – Mențiune similară cu privire la localitatea Vasiova (*Wazylaw*) din districtul privilegiat Capul Bârzavei.

1439

KO – Din cauza incursiunilor tot mai dese ale turcilor, populația sârbă din Kovin migrează spre nord. Cu permisiunea regelui au colonizat o parte a adev. Csepel (la Dunăre), până atunci nepopulată; așezarea se va numi *Kiskeve*, respectiv ulterior *Rácskeve* (Kovinul Sârbesc).

1440

NB – Așezarea Bečej se bucură de privilegiile unui târg și devine post vamal. *Domeniului Bečej* îi aparțineau localitățile: Aracs, Ecsehida, Aradi, Sent Kiralj, Bazsalhida (Bašaid), Becsekereke (Zrenjanin) și Endred.

1441

NB – Conform unei noi conscripții, domeniului Bečej îi aparțin următoarele așezări: satele Ujfalu, Sent-Kiralj, Bodogasonjfalva, Sent Endred, Vegenje, Ecsehida, Irnes, Csingrad, Aradi și târgurile Becse, Aracs, Bazsalhida (Bašaid) și Becsekereke.

1446

DE – Localitatea atestată în posesia familiei nobiliare Jankfi de Nădlac (după alte surse lui N. Jobagy Matko).

1450

NB – La porunca Dietei Statale, Hunyadi János îl depozitează pe despotul sârb Đurađ Branković de cetatea Bečej. În a doua jumătate a secolului XV cetatea va intra în posesiunea regelui Mathias I.

1452

ZI – Familia Himfi atacă și distruge așezarea Sfântul George (Žitište).

1453

NK – Așezarea Rev-Kanizsa are aproximativ 350-400 locuitori.

1458

OR – dec. 21. Într-un document scris la Arad, Nicolae de Bizere și Iacob de Racovița încheie o înțelegere în privința unor moșii din Comitatul Timișoarei, printre care figurează și moșiile Alsoachowa (așezare dispărută în apropiere de Glimboca) și Zobadfalw, localitatea fiind identificată de C. Suciucă ca fiind Ohaba Bistra.

1459

KO – Szilágyi Mihály a refăcut cetatea Kovin și a postat în ea o gardă puternică.

1478

KO – Dieta statală a dispus renovarea cetății Kovin.

1479

BU – mart. 25. Satul este stăpânit de mai mulți nobili.

1481-1482

SM – Kinizsi Pál (Pavel Chinezu) aduce aici un mare număr de familii de sârbi.

1482

BU – O nouă atestare documentară.

1489

JB – Există 3 sate *Csomboly*: *Nagy*, *Közép* și *Belső* (adică cel Mare, de Mijloc și de Sus).

NK – În baza diplomelor vremii, aflăm denumirile a trei străzi din Rev-Kanizsa. Este vorba de străzile: *Kép* (Imagine), *Hosszú* (Lungă) și *Halász* (Pescărească).

1496

DE – Atestată în posesia familiei nobiliare Nagymihályi (după alte surse lui Csáki Mihály).

SECOLUL XVI

1508

CO – Telegdy István își reînnoiește diploma de posesiune asupra așezării Čoka.

1509

NK – Proprietarul așezării Rev-Kanizsa este Csáki Gábor.

1514

CI – Fortificația este atacată de răsculații lui Dózsa (Doja).

RE – Răscoala lui Dózsa György (Gheorghe Doja) atinge Recaș.

1520

JB – Apare în documente numele familiei nobiliare din Jimbolia: Csombolyi.

1522

BO – Căpitanul împărațesc George Rakovszky, prezintă un raport Majestății Sale Ferdinand I, și amintește despre castelul de la Bocșa, care se afla în stăpânirea logojenilor și sebeșenilor ce depindeau de Timișoara. În același raport Rakovsky comunică că „Bocșa ar fi potrivită pentru ca de aici să se administreze Banatul Severinului”.

1534

BO – Patru nobili, Petru, Martin și Vasile Racoviță (frați) și nobilul Gh. Vrabie întocmesc un legământ scris la 4 decembrie de a stăpâni "în pace și împreună cetatea Bocșei".

1536

CO – Arhiepiscopul de Esztergom, Oláh Miklós (Nicolaus Olahus) menționează Čoka printre localitățile mai mari și mai populate din zonă.

SM – Localitatea este amintită de savantul umanist, arhiepiscop de Esztergom Oláh Miklós (Nicolaus Olahus).

1548

FA – Atestare documentară: castellum Fagyath, localitate cu cetate.

1551

NB – Mehmed-paşa Sokolović, begler-bey al Rumeliei, a asediat în data de 15 septembrie cetatea Becej, aflată pe o adă din Tisa, comandant fiindu-i Gabor Figedi. Zidurile groase de până la 3 m ale cetății și ale turnului de apărare atacanții le-au bătut cu 50 de tunuri timp de trei zile, iar într-a patra au ocupat cetatea prin asalt. Cei 200 de oameni care alcătuiau garnizoana cetății au murit toți până la ultimul.

1552

CI – Ciacova este ocupată de otomani și devine sediul unei nahii.

DE – Este ocupată de turci.

JB – Ahmed paşa distruge localitate.

SM – Banatul cade în mâna turcilor, aceștia mutând reședința în cetatea Cenadului. Aici se afla o garnizoană otomană și o școală de ieniceri.

Capitolul II.

Perioada 1553-1716

1554

CI – Ciacova are 26 de case și statut de oraș.

1556

NB – Pe harta Ungariei alcătuită de Wolfgang Lazius (1514-1565), de partea stânga a râului Tisa este înscrisă fortăreața *Beche* (astăzi Novi Bečej).

1557-1558

CO – În așezarea Čoka au fost înregistrate 13 case, cu o populație mixtă maghiaro-sârbă.

SM – Dintr-un registru de impozite turcesc (*defter*) se observă că aici se află 30 de case.

NK – oct. 23. La prima conscripție turcească a așezărilor de aici, pe teritoriul de atunci al nahiei Cenadului au fost înregistrate 62 de așezări cu 1.980 gospodării. Printre localitățile populate se fală și *Kanjiža* (Rev-Kanizsa de odinioară) cu 85 de case (50 vechi, 35 noi). Populația era alcătuită din maghiari.

1558

MN – În documente apare localitatea Mudava, pe vatra actualului oraș.

1561

CO – Așezarea Čoka trece din posesiunea lui Mihály Telegdy în cea a lui László Kerecsényi, comandant al cetății Gyula. După ce în 1566 și Gyula cade în mâinile turcilor, și Čoka intră sub stăpânirea acestora; atunci a și început declinul așezării.

OR – Actualul cartier Mal (component al orașului Oțelu Roșu) este consemnat în scrieri ca proprietate a familiei nobiliare Bizerea.

1563

BO – iun. 15. László Kerecsényi raportează regelui-împărat că haiduci pe-deștrii au atacat în taină cetatea Bocșei și au cucerit-o de la turci.

1566-1567

NK – Așezarea Kanjiža este menționată printre localitățile populate din *Nahia Cenadului*. În localitate fuseseră înregistrate 49 de case. Venitul anual din schelărit al localității se ridica la 20.000 akce. Se produceau 1.556 măsuri de grâu. Veniturile otomanilor încasate la Kanjiža erau de 31.065 akce, ceea ce era cel mai mare venit din împrejurimi. Din Cenad, reședința sangeacului, s-au strâns doar 22.928 akce. Venitul realizat din schelărit la Kanjiža era de 20.000 de akce. Din acesta statul lua 15.000 de akce, iar restul de 5.000 akce se împărțea drept plată schelarilor și vâslașilor; deci, lor le revenea tot a patra akce

1567-1579

NB – În defterele turcești ale timpului *Bečej* (actualul Novi Bečej) este menționat ca târg, în același timp ca centru al nahiei ce-i poartă numele. Nahia Bečejului se întindea pe atunci de la râul Aranka (Zlatița) la nord, până la satul Elemir la sud; cuprindea două târguri (Bečej și Arač), 23 de sate și 17 puste.

SE – Printre localitățile populate ale Nahiei Becicherecului este menționat satul *Mali Sečanj* (actualul Sečanj), în imediata apropiere a așezării Alakseg.

ZI – Pe domeniul lui Mehmed-pașa Sokolović printre localitățile populate este menționat și satul *Sveti Đurađ* (astăzi Žitište).

1569

CI – Sunt 63 de case.

1579

NK – Sunt menționate primele vii din Kanjiža. Din strugurii culeși s-au produs 135 pînți de vin (1 pînță – 1,5 l).

1579-1580

NK – La Kanjiža au fost înregistrate 59 de case; s-au produs 1.579 măsuri de grâu. Sunt înregistrați 330 de stupi de albine. În localitate și împrejurimi aproape toate gospodăriile ținea stupi. Mierea de albine era larg utilizată în alimentație, fiind mult mai ieftină decât zahărul. În părțile Kanjižei era deosebit de dezvoltat pescuitul. Cel mai mult se pescuia pe Tisa. Din vânzarea peștilor la piața din localitate s-au obținut 6.000 akce, din care o zecime revenea statului.

1580

OR – Cireșa, un alt cartier al orașului Oțelu Roșu, este menționat în cronici sub denumirea *Cseres Bistra*.

1580-1581

SM – Sunt mulți crescători de oi ce împreună au 2171 capete de animale.

1582

CO – La Čoka trăiesc doar patru păstori, sârbi.

1585

CO – Pe harta Ungariei alcătuită de Gerhardus Mercator, printre localitățile populate din zona Tisei este înregistrată și *Czoka* (Čoka). În apropiere se mai găsesc așezările Orozlans (Oroslamoș), Monster (Kanizsa-Monostor) și Zentel (Sentoș). Pe aceeași hartă, de partea stânga, cea bănățeană a Dunării, este înscrisă localitatea *Kewy* (actualul Kovin). De partea opusă a râului figurează localitatea Zenderein (Smederevo).

1587

OV – Pentru Oravița, în documentele din vremea administrării otomane a ținutului se folosește numele *Kursumlja* iar *Orawitza*, este denumirea germanizată dată de austrieci.

1594

BO – Într-o "jalbă" adresată principelui Zsigmond Báthory, beilerbeiul Timișoarei Sinan-Safii Pașa spune că "în țara principelui se sălășuiesc hoți, cari au călcat Bocșa, Făgetul și Marginea".

FA – Asediu transilvan asupra fortificației.

1595

FA – Trupele banului de Lugoj-Caransebeș György Borbély eliberează cetatea iar comandant este numit István Békés (Stefan Beches/Bekes), localnic.

BO – iul. 8. Noul ban al Severinului, György Borbély atacă Bocșa „bombardând-o din 27 guri de tun”. După ce o câștigă, vinde cetatea pentru 3000 florini lui Ferenc Fodor, nobil din Caransebeș.

1597

BO – Principele Zsigmond Báthory scoate cu carte de danie comunele Biniș și Doclin de sub dependența Bocșei și le dăruiește lui Nicolae Niagul din

Caransebeș. Cetatea Bocșei, împreună cu castelul îi sunt dăruite lui András Barcsay, care însă nu intră în posesia lor, cedează cetatea turcilor.

DE – Este donată de principele transilvan Zsigmond Báthory unui nobil creștin: George Marnachovit.

FA – Este amintit un oficial al cetății Faget / Fachyath.

1598

NK – Din cauza conflictului turcilor cu principele Transilvaniei, populația maghiară era expusă pogromurilor, fiind nevoită să fugă de prin sate. Conform surselor, locuitorii din Kis Kanizsa (Mala Kanjiža) s-au refugiat peste Tisa și, împreună cu cei refugiați din așezarea vecină Feldvar, s-au stabilit în Martonos, o localitate din apropiere.

1599

FA – Districtul Făgetului este arondat Banatului de Lugoj-Caransebeș.

Sec. XVI

OR – Orașul Oțelul Roșu este atestat ca fiind dezvoltat pe vatra localității Ohaba Bistra.

1600

MN – Prima atestare documentară sub numele de Mudava a localității Moldova Veche.

SECOLUL XVII

1602

FA – Bektaş pașa de Timișoara asediază cetatea cu 20 tunuri, 500 pedestrași și 250 călăreți și o cuceresc până la urmă.

1604

BO – Cetatea Bocșa cade iarăși sub stăpânire turcească nu însă pentru mult timp, căci în luna august a aceluiași an principele Zsigmond Rákóczy dăruiește cetatea împreună cu satele Kadar, Isgar și Duboz "familiarului cetății Lugoj, István Trombitás" care pare a o stăpâni de aici înainte.

1605-1606

CI – Ciacova este amintită de cronicarul otoman Kirimi.

1606

NK – În documente și pe hărți geografice Kanjiža este menționată cu denumirea Kis Kanizsa (*Küçük*).

1607

BO – Este menționată stăpânirea turcească asupra cetății Bocșei.

1616

FA – iun.14. Conform unei înțelegeri, principele Transilvaniei Gábor Bethlen cedează otomanilor zona Făgetului.

1647

NK – În documentele vremii Kanjiža apare din nou ca o localitate populată.
KO – Pe harta Ungariei alcătuită de Firma de Cartografie Blaeu, este înscrisă așezarea *Kewy* (Kovin), împreună cu localitatea învecinată *Horom* (Banatska Palanka).

1650

RE – Franciscanii raportează faptul că la Recaș nu există preot paroh.

1658

BO – Principele Ákos Barcsay cedează Banatul lugojean și caransebeșan turcilor, inclusiv cetatea Bocșei.

1659

BO – Cetatea Bocșei este aruncată în aer de apărători, care nu voiau folosirea ei de către turci.

1660

NB – dec. Călugării Patriarhiei din Ipek pornesc să cutreiere așezările sârbe din Banat pentru a strânge donații pentru biserică. La începutul lui februarie 1661, la cel de al 51 popas, s-au aflat în așezarea Arača, unde i-au vizitat și locuitorii apropiatului oraș *Bečej*. Împreună cu locuitorii așezării Galad, și ei au contribuit cu donații importante pentru Patriarhia din Ipek.

1660-1664

DE – Amintită în relatările cronicarului otoman Evlyia Çelebi.

FA – Călătorul otoman Evlyia Çelebi vizitează cetatea și evocă o poveste romantică despre începuturile acesteia, dar oferă o descriere corectă: e o construcție de formă pătrată, frumoasă și solidă. Are un dizdar (comandant),

un număr de 300 de neferi (oșteni) aleși și destule depozite de muniții. La apus este o poartă care dă spre câmpie.

1666

NB – Cu ocazia călătoriei prin așezările bănățene, călătorul turc Evlya Čeleby (1611-1679) menționează despre orașul Bečej că este o așezare frumoasă și plăcută, cu grădini mari și vii. În același timp notează că în întregul ținut se cultivă pepene galben foarte dulce și gustos iar o încercătură de asemenea pepeni se vinde cu numai 5 piaștri.

1667

FA – Aga (comandantul) cetății Făget este Ali.

1689

BH – Imre Thököly, conducătorul revoltei antihabsburge din Transilvania, după ce ocupă Mehadia, notează în jurnalul său: „...eu însumi m-am întors...prin munți înalți și stânci, să vizitez vestitele băi...” – dovadă că băile de la Herculanee aveau deja un renume în zonă.

1689, 1695

SM – Din cauza luptelor dintre trupele imperiale habsburgice și otomani, satul revine în atenție ca loc de trecere și staționare a trupelor. Satul rămâne sub stăpânire otomană până în toamna anului 1716.

1690

OV – Prima atestare documentară (Conscripția lui Marsigli).

1690-1697

FA – În conscripția lui Marsigli districtul Făgetului are 42 de sate.

1695

AL – Prin Alibunar au trecut trupele sultanului turc Mustafa al II-lea în drum spre cetatea Lipova. Este prima mențiune scrisă despre localitate. Denumirea provine, probabil, din expresia turcească Ali binar (Fântâna și Ali).

BO – În timpul războiului austro-turc din anul 1695 Bocșa ajunge din nou sub stăpânire turcească, Arnăuț Pașa cucerind castelul.

NC – aug. 26. În mlaștinile din imediata apropiere a localității Nova Crnja a avut loc lupta între armatele austriacă și turcă, soldată cu pierderi mari de ambele părți. Armata imperială a pierdut 2.000 de infanteriști și 1.146

cavaleriști, pe când oștirea sultanului a avut circa 8.000 de morți. De partea imperialilor au participat și trupele sârbe comandate de Jovan Monasterlija.

1697

CO – După bătălia de la Zenta, pe vatra așezării Čoka de odinioară se așează păstorii sârbi.

NK – Mala Kanjiža a avut un rol important în operațiile militare împotriva turcilor pe parcursul Marelui război vienez. O parte din trupele austriece, conduse de generalul Rabutin, a trecut Tisa peste podul de pontoane de la Mala Kanjiža pentru a se alătura armatei comandate de Eugeniu de Savoya.

OV – mart. 6/7. Savantul Luigi Ferdinando conte de Marsigli, trimis al împăratului de la Viena în Banatul încă neeliberat de administrația otomană este găzduit în Oravița "în casa parohului romano-catolic". Este data primei mențiuni documentare a așezării care, desigur, e un habitat mai vechi.

1699

NB – Conform Păcii de la Carlovăț, Banatul a rămas în mâinile turcilor, dar în baza prevederilor acestui tratat de pace, au fost demolate toate cetățile din zonă. Printre fortificațiile demolate în 1701 s-a aflat și cetatea Bečeji, ale cărei dimensiuni și temelii fuseseră relevate anterior de generalul Marsigli.

1699-1700

OR – Localitatea apare în documente Ohaba Bistra.

Sf. sec. XVII

MN – Cetatea este distrusă de turci.

SECOLUL XVIII

Încep. sec. XVIII

OR – Din nevoia forță de muncă, au fost aduși coloniști de la Bocșa și Reșița la Ohaba Bistra. Primii coloniști majoritari germani s-au stabilit în apropierea instalației metalurgice.

1701

CI – Se dărâmă fortificațiile cetății, conform tratatului de pace de la Carlovăț în anul 1699.

1702-1707

AL – Alibunar este un post militar (menzilane) important pe drumul ce duce la Panciova; în post staționează 30-40 militari turci, care mențin ordinea în localitate și și păzesc drumul.

1703

OV – Este menționată pentru prima dată o parohie romano-catolică. Existau aici mineri catolici aduși din Transilvania. A existat și un preot romano-catolic trimis de Episcopia din Cenad.

1707

FA – Răsculații (curuții) lui Ferenc Rákóczy al II-lea ajung și în zona Făgetului.

1716

CI – Alături de români și sârbi apar și coloniști germani.

Capitolul III.

Perioada 1717-1778

1717

BA – Biserica Albă are 450 de locuitori (coloniști germani).

BO – În documentele administrative habsburgice, Bocșa Română apare cu 82 de case, iar Vasiova cu 32 de case.

BO – Primele 13 familii de coloniști din Tirol (mineri), sosesc la Oravița, urmați de alte familii din Boemia (mineri și topitori), aceștia fiind plasați la Oravița, Bocșa și Dognecea.

BO – Se construiește la Bocșa primul furnal pentru topirea fierului. Această amenajare care a dat numele de Altwerk zonei limitrofe din Bocșa, se compunea din instalația de topire, turnare și forjă și folosea ca forță motrice căderea hidraulică a râului Bârzava.

BU – Apare sub numele de Busiesch, are 36 case locuite.

CO – La Čoka, în anul respectiv au fost înregistrați 40 de păstori sârbi.

FA – Conscriptia habsburgică indică în district 103 sate cu 1958 case.

GA – Localitatea Gatey în districtul Ciacova.

NB – În conscriptia camerală, printre localitățile din Comitatul Becicherecului se află și *Turski Bečej* cu 20 de case.

NK – Turska Kanjiža cu împrejurimi a intrat în componența Monarhiei Habsburgice, fiind inclusă în noul înființat Comitat al Cenadului. În localitate s-a efectuat imediat recensământul populației. Locuitorilor le-a fost impusă contribuția de război și darea în natură. Armata răpea locuitorilor animalele și hrană, iar comandanții îi obligau pe bărbați să tragă vapoarele și să transporte materialul de război. În localitate au fost conserise 40 de case.

OV – Este menționată comuna Oravița cu 77 de case.

OV – dec. 17. Împăratul Karol al VI-lea iscălește *Patentul* (decretul) de colonizare al Banatului Montan în scopul reorganizării industriei miniere de aici.

1718

OV – Se construiește la Oravița primul furnal pentru topit fierul.

SM – Sânnicolau Mare devine sediul cercului (plasei) Cenad, ridicându-se noi clădiri administrative.

OV – apr. 24. Alexander von Kallanek, întemeietorul *Comisiei de reorganizare a întreprinderilor miniere* vizitează Oravița, unde găsește două mine de cupru părăsitate, cât și o biserică romano-catolică zidită, dar mai mult distrusă și multe alte zidiri sacrale.

OV – iun. 29. Sosește un transport mai mare de muncitori și anume: 36 muncitori dintre care 24 germani. Dintre aceștia au fost 2 meșteri topitori și unul fierar.

1718-1774

CI – Ciacova este sediul unui district habsburgic.

1719

OV – iun. 28. Guvernatorul Banatului, Claudius Florimund Mercy primește ordin de exploatare a minereurilor de la Oravița, Ciclova și a celorlalte localități bogate în minereuri din Banatul Montan.

1720

BA – Prin stăruințele autorităților austriece a început sădirea puietilor de dud în împrejurimile localității Biserica Albă. Pentru distrugerea duzilor ră-sădiți erau prevăzute pedepse foarte riguroase, mergând chiar până la pedeapsa cu moartea.

CI – Se înființează o școală germană.

CI – Apare oficiul poștal.

DE – Începe colonizarea germană; primul învățător: Henrik Müller.

FA – La Făget este amintită o moară.

OV – A fost numit primul preot romano-catolic la Oravița în persoana benedictinului Wolfgang Heidiger.

OV – sept. 6. Sosesc la Oravița 134 muncitori minieri din Tirol.

1721

OV – Maestru minier Schubert este numit conducătorul exploatării miniere din Oravița.

RE – Colonizările germane cuprind și Recaș.

1722

BO – Cancelaria aulică este informată de către consilierul baron von Re-bentisch, că numai în districtul Bocșa cu minereurile identificate pot funcționa 10 furnale.

BO – Din cauza inundațiilor de la sfârșitul anului 1722, uzinele din Bocșa se mută pe un nou amplasament, numit Neuwerk. Urmarea sosirii unor noi co-

loniști, în zonă ia naștere o nouă așezare distinctă: Bocșa Germană sau se mai spune Montană.

FA – Se construiește o manufactură de pături.

OV – Se aprobă sume de bani pentru construcții de case în Oravița și tot în acest an sosesc cu vapoarele pe Dunăre 450 de persoane veniți din Tirol, majoritatea, provin din localitățile Schwaz, Brixlegg, Hall, Kramsach, Jenbach, Wiesing, Wildschönau, Maurach.

1723

BU – Pe harta guvernatorului Mercy satul apare ca Busiesch.

FA – Funcționează aici un joagăr imperial pt. prelucrarea lemnului.

GA – Pe harta Mercy apare sub forma: Gatey.

JB – Pe harta lui Mercy: localitatea cu indicativul de nelocuit.

MN – La Moldova se construiește primul furnal pentru topit minereu de fier.

MN – Într-o hartă, viitoarea localitate Moldova Nouă este trecută cu numele de Pesneak. Se pare că au existat două așezări (Bosneak și Baron) din contopirea cărora s-a format așezarea actuală – Moldova Nouă.

OV – Se organizează la Oravița Oficiul minier superior pentru toate întreprinderile din Oravița și din jur.

1723-1725

AL – Pe harta Banatului a lui Mercy Alibunar este menționat ca fiind locuit.

JB – Localitate pustiită Schumbul.

NK – Turska Kanjiža a devenit sediul plasei Tisei, cu notar și vamă, iar ulterior a fost instituit în localitate și oficiul poștal. Plasei respective i-au fost atribuite localitățile: Turska Kanjiža, Padej, Čoka, Sanad, Đala, Oroslamoš, Potiski Sveti Nikola, Sirig, Deska, Jozefovo și Sentivan.

ZI – Pe harta Banatului a lui Mercy este înscrisă denumirea *St. Czurcz* (Žitište), localizând o pustă mare. Camera a predat pusta respectivă orașului Becicherec spre folosire.

1724

CI – Vin alte 40 familii de coloniști germani. Se constituie parohia romano-catolică.

DE – Apare denumirea actuală Deta.

DE – Se ridică o biserică romano-catolică.

FA – Este trasat drumul de poștă spre Transilvania ce trece și prin Făget, ce este totodată și punct de vamă.

SM – Localitatea devine sediul oficiului erarial și sediul trezoreriei militare a Banatului.

SM – Se deschide o fabrică de bere.

1724-1733

OV – La intrarea în Oravița, odată cu dezvoltarea minieră sunt amenajate două lacuri.

1725

DE – Apar primele înregistrări în registrul parohial romano-catolic.

1726

CI – Ciacova este târg de garnizoană.

NB – Așezarea Arača fiind foarte depărtată de râul Tisa, populația ei a fost strămutată la periferia localității Turski Bečej, pe locul dintre demolata fortăreață Bečej și lacul Baktó. Acolo s-a format o nouă așezare, denumită *Vranjevo*.

1727

DE – Prima școală confesională catolică.

MN – La Moldova Nouă funcționa o manufactură de pielărie.

NK – Din cauza epidemiei de holeră și emigrării populației în alte părți ale Banatului, numărul gospodăriilor din Turska Kanjiža pe parcursul anului a scăzut la 30.

SM – Localitatea are 57 de case.

1728

CI – Se înființează o școală.

MN – Sub stăpânire austriacă, reîncep lucrările de minerit extrăgându-se argint, fier și aramă de o calitate deosebită.

1729

OV – Se înființează la Oravița o școală de meserii pentru lucrări metalice necesar mineritului. Tot în acest an mai vin un număr de 59 de tirolezi.

OV – Oravița are 813, Dognecea 550 și Bocșa 50 de locuitori.

1730

OV – Se înființează Oficiul Suprem al minerilor.

1732

OV – Se sfințește biserica romano-catolică de către episcopul Cenadului, von Falkenstein (construcția începuse în anul 1718 din dispoziția împăratului Karol al-VI-lea).

1732-1741

CI – Se ridică prima biserică romano-catolică.

1733

CI – Sunt colonizate 20 de familii din Italia și Spania, ce se ocupă cu cultura duzilor și producerea gogoșilor de mătase.

FA – Se plantează masiv duzi pt. mătase.

OV – Se zidește casa parohială romano-catolică din Oravița una din cele mai vechi clădiri.

OV – La Ciclova-Oravița are loc prima acțiune grevistă de pe teritoriul românesc de azi. Capii grevei – trei români – au fost pedepsiți exemplar.

OV – Se înființează școala primară catolică.

FA – oct. Se înființează parohia romano-catolică.

1733-1736

FA – Se ridică biserica romano-catolică, pe locul casei parohiale de azi.

1734

BA – Biserica Albă are 990 locuitori.

1735

NK – La Turska Kanjiža a fost construită clădirea școlară din pământ bătut, acoperită cu trestie.

1736

BH – Începe reconstrucția și modernizarea băilor, căilor de acces și a edificiilor datorită generalului austriac Andreas Hamilton, guvernatorul Banatului.

BO – Furnalele bocșene se vând condiționat unor particulari, iar turnătoriile sunt arendate.

OV – Se înființează Casa de ajutor reciproc.

DE – iun. 10. Vizită a episcopului romano-catolic Falkenstein.

1737

BO – În timpul războiului ruso-turc, instalațiile de pe valea Bârzavei sunt devastate, abandonate și zona este depopulată.

OV – Participarea orăvițenilor la răscoala împotriva habsburgilor.

1737-1738

MN – Locuitorii participă la răscoala anti-habsburgică.

1738

CI – Ciacova este prădată de trupe otomane.

DE – Incursiune otomană.

DE – Epidemie de ciumă.

NK – Dina cauza apariției ciumei în Banat, la trecerea fluviului de la Turska Kanjiža s-a instituit carantina, spre a se împiedica transmiterea bolii în Bačka. Carantina a fost prelungită la 42 de zile, comerțul a fost încetinit, iar călătoria populației oprită.

OV – Se înființează o școală.

1738-1739

CI – Epidemie de ciumă.

FA – Epidemie de ciumă.

NK – Prin Turska Kanjiža bântuie ciuma.

OV – Turcii invadează Banatul. Oravița este prădată atât de către turci cât și de bandele de jefuitori care îi însoțesc. Gospodăriile oamenilor sunt jefuite, iar bisericuța romano-catolică de pe Kreuzwiese este incendiată unde moare preotul Georg Schuller cu un număr de copii și femei. Ard de asemenea și matricolele acestei biserici. Biserica din vale, actuala, este prădată. Populația tiroleză și germană se refugiază înspre Timișoara Arad și Periam.

1739

BA – Sediul plasei Nova Palanka este mutat la Biserica Albă.

FA – Vara otomanii atacă și jefuiesc Făgetul, arzând și biserica catolică.

GA – Răscoala populară este condusă în zonă de haiducul Pavel Dărăbanțu din Gătaia. Atacă mai multe localități și alungă coloniștii germani așezați acolo. Trupele imperiale îi înving și 15 conducători sunt executați la Denta, în octombrie 1739.

OV – Oravița din punct din vedere economic progresează rapid, se construiesc furnale pentru topitul metalelor. Astfel pe data de 18 noiembrie este inaugurat primul furnal.

FA – ian. Miliția din Lugoj este trimisă în zonă sa pedepsească răsculații.

BO – sept. 1. După încheierea păcii de la Belgrad, se reiau exploatarea din Banat. În raportul sau, Ignatz von Born menționează starea de decădere a exploatarea din Bocșa datorată tăierii pădurilor și tot în același an se solicită, într-un raport, extinderea acestor exploatarea în amonte, semnându-se actul de naștere al Uzinelor din Reșița.

OV – oct. 15. Se declară oficial epidemia de pestă.

1740

CI – Sosesc alte 10 familii de coloniști.

CI – Începe construcția unei cazărmi.

RE – Apar matricolele parohiei catolice, preotul era german iar capelanul șocaș, lăcașul de rugăciune era o capelă din lemn cu hramul Sf. Ioan Nepomuk

RE – Prima biserică romano-catolică, de lemn.

RE – Este amintită prima moașă Luiza Gasparovich.

Cca. 1740

CI – Se naște iluministul sârb Dositej Obradović (cca 1740-1811).

1741

MN – Moldova Nouă a devenit unul din cele 4 oficii montanistice din Banat.

1743

BH – Apare lucrarea lui Pascalis Carophilus *De usu presentatia thermarum Herculanarum quae nuper in Dacia Traian detectae sunt*, în care prezintă detaliat apele termale de la Herculane.

CI – Prima farmacie cunoscută: a fost militară, de cazarmă.

OV – Prima biserică ortodoxă din Oravița Română cu hramul Sf. Proroc Ilie. Înainte, pe acest loc a fost o veche mănăstire construită de călugării care proveneau de la mănăstirea Mrăcunea de lângă Ogradena (astăzi sub lacurile de acumulare de la Dunăre).

SM – Sunt luați în evidență 248 ortodocși sârbi și români, care plătesc 1425 florini și 30 crăițari dare.

1746-1748

RE – Este amintit un învățător (Ludimagister) din rândul cantorilor catolici.

1750

KV – Kovačica este o pustă camerală, iar arendașul – Societatea de Arendare a Pustelor Camerale Maghiare.

SM – Conform unor documente, în localitate găsim familii sârbe și câteva germane și maghiare.

SM – Se naște Révai Miklós (1750-1807), preot piarist, lingvist, profesor universitar, autor de enciclopedii fiind una dintre personalitățile marcante ale iluminismului maghiar. Între anii 1803-1806 pune bazele lingvisticii maghiare moderne.

1750 (în jur de)

OV – Oltenia, făcând parte din teritoriul austriac, a oferit posibilitatea venirii în Banat a mai multe familii din Oltenia care s-au ocupat la Oravița și Ciclova cu prepararea mangalului necesar topitoriilor, cu defrișări de păduri și cu cărăușia. Așezarea oltenilor în Oravița s-a făcut pe valea Ogașului Mare și în partea de nord a văii Oravița Fuhrwesen (Forviz), care înseamnă cărăușie. O mare parte a lor au format populația de bază a Ciclovei Montane.

1751

BA – În Biserica Albă sunt colonizați 270 de sârbi, 60 de case.

1751-1752

KV – Sunt colonizați grănicerii sârbi din zona Tisei și a Mureșului.

1751-1760

ZI – Pe locația vechiului Szentgyörgy (Žitište) Camera colonizează circa 1.000 de grăniceri sârbi.

1752

NB – În Vranjevo se așează și familii ale sârbilor grăniceri din Bačka.

NK – În Turska Kanjiža a început construcția clădirii vamale, care trebuia să fie identică cu cele din Bečej și Novi Segedin. Pe o ridicătură la sud de Turska Kanjiža (lângă Tisa), sunt așezați grănicerii sârbi din zona Tisei și a Mureșului; noua localitate a fost denumită *Jozefdorf*, adică Jozefovo. Astăzi este parte a localității Novi Kneževac.

SM – Sosesc 42 de familii de coloniști germani din provincia Renania și se așează în Altgasse, punând astfel bazele comunei Sânnicolau Mare German.

1753

FA – Cnezii Făgetului sunt Oprea și János.

1754

BO – În Bocșa exista o școală în limba maghiară.

1755

BH – O corabie încărcată cu vestigii romane, un sarcofag și două statui ale lui Hercule descoperite la Băile Herculane, s-a scufundat în Dunăre, lângă Budapesta.

1761

GA – Apare denumirea *Gattay*.

JB – Prediul *Czombol*.

MN – Moldova Nouă este amintită sub numele de *Bosneak*.

OV – Direcția Minieră a Banatului de la Timișoara a fost mutată la Oravița, fiind subordonată camerei Aulice de la Viena pentru monetării și minerit.

1762

SM – Erau evidențiați 327 catolici, iar după colonizare numărul lor a crescut la 685.

1762-1769

AL – A fost săpat așa zisul Canal Terezian pentru desecarea mlaștinii din Alibunar; rezultatul a fost doar parțial.

1763

DE – Sunt colonizate familii italiene și germane.

OV – La Oravița este înființată cea mai veche Farmacie Montanistică (Minieră) din România, de către Edward Winter ca o "farmacie de mână". În 1790 farmacistul Johannes Lederer fondează o farmacie în clădirea actuală a muzeului farmaciei. Din 1796 devine coproprietară familia Knoblauch. Farmacia are denumirea de "La Vulturul Negru", după ce farmaciștii din "dinastia" de farmaciști Knoblauch o cumpără la 1818-1820. Azi, Muzeul de Istoria Farmaciei Montanistice.

OV – La Oravița s-au dat reprezentații de teatru de către trupa lui Anton Eintracht într-o sală amenajată din clădirea poștei.

1765

FA – Făgetul este reședință de cerc administrativ, cu 33 de sate.

SM – Sănnicolau devine reședință de plasă (district).

1766

JB – iun. 11. Colonizarea fostului prediu cu germani din Bavaria, Baden-Württemberg, care înființează două așezări: Hatzfeld și Landestreu.

1767

JB – Răscoală antihabsburgică.

RE – mai 25. Episcopul romano-catolic Franz A. Engl von Wagram face o vizită canonică la Recaș.

1768

CO – Înainte de a vizita locul bătăliei de la Zenta, prințul moștenitor Josef a poposit la Čoka.

DE – Se zidește biserica romano-catolică.

JB – Cele două așezări se unesc sub numele de Hatzfeld.

NB – Prințul moștenitor Josef el a vizitat Turski Bečej, unde a și înnoptat.

RE – Prima epidemie de malarie cunoscută la Recaș.

OV – La Oravița se hotărăște construirea uzinelor de prelucrare a fierului din Reșița.

OR – Ia ființă la Ohaba Bistra (Oțelu Roșu) compania 12-a regimentului de grăniceri Valaho-Iliric nr. 13. Sediul comandamentului grăniceresc de la Ohaba Bistra se afla într-o clădire unde astăzi este sediul Ocolului Silvic.

FA – apr. Coregentul Iosif al II-lea poposește la Făget.

SM – apr. 20. Localitatea este vizitată de coregentul Iosif al II-lea, fapt ce demonstrează importanța sa administrativă, economică și militară.

1768-1771

CI – Se ridică biserica ortodoxă comună (biserica sârbească de azi).

1769

AL – Alibunarul cu împrejurimi este inclus în teritoriul Regimentului German Bănățenesc nr. 12. și va rămâne în cadrul Confiniului Militar până în anul 1872.

FA – Obercnezul Făgetului, Atanasie Petrașcu, participă la alegerea mitropolitului ortodox.

RE – Începe construcția noii biserici romano-catolice.

RE – Epidemie de variolă, 33 morți, copii până la 7 ani.

1769-1772

CI – Ciacova are 433 familii și pământ de 3687 iugăre.

1770

CI – Coregentul Iosif al II-lea vizitează Ciacova.

SM – Localitatea are 711 familii cu o suprafață de 21.426 iugăre.

1771

MN – Există 18 galerii de exploatare a minereurilor.

MN – Prima atestare documentară a localității Moldova Nouă.

1772

BH – Băile Herculane și zona sunt vizitate de împăratul Iosif al II-lea.

BH – Medicul vienez Krantz face analiza apelor aduse de la Herculane și publică rezultatele spectaculoase, aceasta având un ecou deosebit în imperiu.

1773

NB – Prințul moștenitor Josef, în drum spre Melence și Bečkerek trece pentru a doua oară prin Turski Bečej.

NK – În Turska Kanjiža au fost introduse registrele de stare civilă romano-catolice, în limba latină.

OV – Se organizează exploatarea forestieră a Aerarului de la Oravița ce va deveni mai târziu Direcția Forestieră.

AN – iun. 24. Primele familii de coloniști austrieci au ajuns pe actualul teritoriu al localității, întemeind colonia muncitorească Steierer-Dorf, ulterior Steierdorf.

1774

BA – Biserica Albă este inclusă în Regimentul Illyro-Valah.

FA – Se înființează școala confesională.

GA – Începutul școlii confesionale ortodoxe românești.

NK – Jozefovo (partea a localității Novi Kneževac) și Srpski Krstur sunt desprinse de plasa Tisei și incluse în nou instituitul District Privilegiat al Kikindei Mari. În ajunul includerii în district erau la Jozefovo 71 de case.

RE – Se constituie o asociație de înmormântare.

SM – Conform lucrării lui J. J. Ehrler despre Banat, așezarea era locuită de români, sârbi și germani.

AN – iul. 25. Este oficiată prima căsătorie în nou creată localitate Steierer-Dorf.

1775

AL – A început să funcționeze o școală germană.

BA – Statul Major al Regimentului Illyro-Valah, Comesariatul de Război și Vistiera sunt instalate la Biserica Albă.

NK – S-a terminat clădirea școlii, făcută din pământ bătut și acoperită cu trestie, având o sală de clasă și locuința pentru dascăl. Anul școlar dura de la jumătatea lui noiembrie până în martie, uneori numai până la jumătatea lunii februarie.

AN – ian. 1. Se naște primul copil în Steierer-Dorf.

1776

AL – Pe harta Banatului de vest, în apropierea localității Alibunar sunt înscrise și traseele șanțurilor romane de odinioară.

BO – Sprijinită de biserică, se înființează la Bocșa școala românească.

BU – Se înființează o școală.

1777

BA – Biserica Albă are 2.798 de locuitori.

CI – Apare noul cimitir catolic.

NK – Jozefovo are 524 de locuitori.

OV – Se înființează prima școală primară românească.

RE – Apare *Ratio Educationis* privind învățământul primar. La Recaș continuă activitatea școlară în limba germană, învățătorul fiind susținut de comunitate.

RE – mart. 9. Se deschide actualul cimitir catolic.

1778

BH – Preotul Samoilă Popovici și Ignatie Sanda din Mehadia intră în Peștera Hoșilor din Băile Herculane, unde găsesc mai multe materiale arheologice vechi din metal, ce cântăreau la un loc 13 livre (cca. 6,5 kg).

Capitolul IV. Perioada 1779-1867

1778-1879

SM – Localitatea aparține comitatului Torontál.

1779

CO – Čoka intră în componența județului Torontál.

JB – Localitatea intră, cu tot Banatul, sub administrația ungară.

NK – Plasa Tisei, cu sediul la Törökkanizsa (Turska Kanjiža), este inclusă în județul Torontál. Partea așezării denumită Jozefovo a intrat în componența Districtului Privilegiat Nagy-Kikinda (Velika Kikinda).

OV – Oravița se mai numea și Cameral Oravicza, fiind proprietate camerală.

SM – Sânnicolau Mare devine reședință de plasă cu 22 de localități subordonate.

1780

BH – Este publicată cartea lui Francisco Grisellini *Versuch einer politischen und natürlichen Geschichte des Temeswarer Banats* (Încercare de istorie politică și naturală a Banatului Timișoarei) lucrare în care, pe lângă o prezentare detaliată a antichităților romane descoperite cu prilejul construirii băilor, se face și o descriere fizico-chimică a apelor termo-minerale.

CI – Se formează comunitatea evreiască.

NK – Comuna cadastrală Turska Kanjiža dispunea de 2.190 jugăre pământ arabil, 617 jugăre izlaz, 306 jugăre pășune și 141 jugăre vii.

1780-1785

FA – Descriere a Făgetului de către călătorul german Johann Lehmann: Făgetul este un oraș câmpenesc frumos. Locul este bogat din cauza târgurilor de animale care se țin aici. Orașul este românesc, are peste 200 de case și două biserici. Hanul de la Făget este cel mai frumos și cel mai curat și cel mai încăpător pe toată linia Timișoara–Sibiu.

1781

BO – S-a înființat Uzina de Construcții Metalice din Bocșa.

JB – Generalul Csekonics József ia în arendă domeniul Hatzfeld.

NK – În plasa Törökkanizsa (Turska Kanjiža) au avut loc licitațiile pentru puste. Turska Kanjiža a fost cumpărată de Marko Đurković Servicky pentru suma de 90.000 florini. Cumpărătorii pustelor, indiferent de apartenența religioasă și națională, căpătau titlu nobiliar maghiar.

OV – Începe construcția bisericii ortodoxe din Oravița Montană, terminată în 1784. Ctitorul acestei biserici a fost comerciantul macedoromân Hagi Dimitrie Nicolae, imigrant la Oravița din Kastoia-Macedonia.

OV – Se construiește biserica greco-catolică.

ZI – Așezarea Szent György (Žitište) aparține familiei nobiliare Kiss din Elemir.

SM – aug. 1. Frații Nákó, de origine aromână, cumpără domeniul din care făcea parte și Sânnicolau Mare cu suma de 405.732 florini. Familia contribuie la dezvoltarea economică-socială și culturală a localității.

1782

BU – Apar coloniști germani.

NB – Familia Sisányi primește în posesiune Turski Bečej.

1784

FA – Se delimitează Făgetul Român de Făgetul German.

OV – Se termină biserica ortodoxă din Oravița Montană, fiind sfințită de episcopul de Vârșeț, Vichente Popovici.

1785

OV – Treptat, cele două așezări distincte, Oravița Română (Camerală), care este amintită documentar în 1780 și Oravița Germană sau Montană, ambele așezate pe o vale de 5,5 km se unifică, purtând denumirea de Oravița.

RE – În Recaș mor 266 persoane, dintre care 121 din cauza unei epidemii.

1786

AL – Se construiește noua clădire a școlii elementare germane

AN – Începe construcția primei biserici romano-catolice și a primei școli din localitate.

JB – febr. 6. Jimbolia primește dreptul de a avea târg.

1787

FA – Făgetul are dreptul de a ține 8 târguri anuale.

SM – Localitatea are dreptul de a ține târguri anuale (primăvara, vara și toamna).

CO/NB/NK/SE/ZI – Conform recensământului, Čoka are 1.191 locuitori, Turski Bečej 3.153, Turska Kanjiža 1.735, Sečanj 982, iar Žitište 1.230.

1788

BH – Odată cu declanșarea războiului austro-turc, otomanii atacă și ard Orșova, ocupă Mehadia și trec prin foc și sabie băile de la Herculane.

DE – Otomani pradă pentru ultima dată Deta.

DE – Vizită canonică a episcopului Emmerich Christovich.

1788-1789

BA – sept. 20. Cu ocazia ultimului război austro-turc Biserica Albă a fost incendiată de turci.

BA – oct. 19. Armata imperială a revenit în localitate. Împăratul austriac Josif al II-lea a efectuat o inspecție a cordonului de pe Dunăre, iar prințul moștenitor Franz a poposit în acest timp la Biserica Albă.

1789

OV – Se înființează Tribunalul Montan Districtual de la Oravița.

1790

AN – Mathias Hammer descoperă în Valea lui Andrei, actualmente Sigismund, huilă de cea mai bună calitate. Legendă și adevăr: pe locul unde niște porci au scormonit pământul, copiii lui Mathias Hammer au făcut un foc de tabără care nu putea fi stins. Cercetând locul au descoperit pietre lucioase care erau de fapt huilă.

1791

CI – Vin aici 27 familii de slovaci.

RE – La Recaș există un chirurg și o moașă.

RE – Poștalionul atinge, pe traseul său, Recaș.

JB – aug. 25. Jimbolia obține dreptul de a ține târg săptămânal și anual.

1792

AN – Se începe activitatea de minerit în Steierdorf-Anina.

1793

CI – S-a născut Dimitrije P. Tirol (1793-1857), istoric, lingvist, membru al Societății de istorie și antichități din Odesa, unul din primii 8 membri ai Academiei Sârbe din Belgrad.

OV – Proprietarul Peter Eirich a amenajat o sală permanentă de teatru în clădirea hotelului Coroana din Oravița, unde se dădeau reprezentații de către trupele ambulante de teatru.

OV – Se înființează la Oravița o școală latină sau gimnaziu cu patru clase „*Regium institutum Oravicensae*”. Această școală este subvenționată de stat până în anul 1854, când se desființează din cauza lipsei de fonduri.

1794

CI – Conscripția indică la Ciacova 491 familii (aproximativ 3000 suflete), are 509 numere de casă, din care 263 sunt sârbești, 117 românești și 103 germane.

SM – Primă sinagogă pentru populația evreiască de aici.

1794-1797

GA – Se ridică biserica ortodoxă.

1795

CI – Se deschide prima farmacie civilă, Sfânta Treime, a 9-a farmacie din Banat.

FA – Biserica catolică are prima orgă, cu 6 registre.

1796

OR – Numitul Martinschitz instalează o forjă – mai precis un ciocan de forjă – acționată hidraulic, pe vatra localității Ohaba Bistra, la poalele dealului lui Ferdinand, începând prelucrarea fierului în zonă. Este atestată astfel uzina pentru oțel și laminate de la Oțelu Roșu, care datorită creșterii producției de fontă și oțel, s-a văzut în situația de a se moderniza și dezvolta în vederea prelucrării oțelului.

SM – Localitatea ocupa o suprafață de 3,5 km² cu o populație aproximativă de 1500 locuitori. Localitatea era împărțită în patru părți: San Nicolau cu 30 de case sârbești în zona Chindărești; San Nicolau cu 10 case sârbești în zona Sighet; Centrul „Belvaros” numit și Capul Satului locuit de români; San Nicolau cu 4 case ungurești.

1798

NC – Generalul Jožef Čekonić (Csekonics József) colonizează pe domeniul său numit Bozitova-pusta populația maghiară din părțile Szegedului. Așezarea este formată în apropierea localităților Srpska Crnja și Nemačka Crnja, existente dinainte; în consecință, curând va fi denumită Mađarska Crnja (Magyar Csernye, astăzi Nova Crnja).

1798-1799

FA – Făgetul este declarat oppidum (târg).

1799

CO – Latifundiarul Marczibányi a obținut pentru Čoka statut de orașel.

SM – Înființarea primei școli de agricultură de pe teritoriul actual al României, de către familia Nákó.

SM – iul. 3. S-a făcut una din cele mai importante descoperiri arheologice, și anume s-a descoperit Tezaurul de la Sânnicolau Mare. Acesta a fost descoperit de țaran sârb Nera Vuin în timp ce săpa în curtea casei, în zona numită Sighet. Tezaurul constă din 23 de obiecte de aur în greutate de 10 kg. Tezaurul a fost inclus în colecția Curții Imperiale, în prezent aflându-se la Kunsthistorisches Museum din Viena.

Sf. sec. XVIII

SM – Sosesc mai multe familii de macedoromâni și greci din Macedonia.

1800

CO – La Čoka sosesc coloniști noi: maghiari din Ungaria de Vest, slovaci din județele Lipto, Gömör și Trencsén.

JB – Conte Csekonics József cumpără domeniul Jimbolia.

SECOLUL XIX

1801

BH – Stațiunea Băile Herculane a intrat sub administrația confiniului militar grăniceresc, care dispune de fonduri bănești și forța de muncă suficiente.

KV – Din județele Arva, Trencsén și Békes sosesc la *Antalfalva* (astăzi Kováčica) slovaci de confesiune evanghelică, cu preoții și învățătorii lor.

NB – La Turski Bečej se deschide o farmacie.

OV – Se naște la Oravița Damaschin Bojincă (1801-1869) – ministru și om de știință, organizatorul Arhivelor Naționale din România.

RE – Primește dreptul de a avea târguri săptămânale.

1802

AL – Școala sârbo-română din Alibunar este frecventată de 45 elevi. Primul dascăl a fost Marko Veličković.

AL – Pe harta traseelor poștalionului din Ungaria, așezarea Alibunar este înscrisă ca o stație importantă, aici se întâlnesc drumurile ce vin din Deta, Vârșeț și Biserica Albă; de aici drumul ducea în continuare la Panciova.

JB – dec. 10. Jimbolia devine oppidum.

NK – Se deschide o farmacie.

1803

CI – Epidemie de scorbut.

RE – La Recaș funcționează o școală autonomă.

1804

KO – Datele contemporane confirmă că în împrejurimile Kovinului este dezvoltată producția gogoșilor de mătase. În localitatea propriu zisă sunt înregistrați 345 de duzi maturi și 7.646 puiți.

NB – S-a organizat diligența (transport rapid cu cai) pentru transportul de persoane. Localitatea se afla pe drumul important al poștalionului dintre Petrovaradin și Timișoara.

1805

BU – Administrația camerală din Ciacova trimite un raport despre valorificarea apelor minerale, împreună cu o probă de apă, la Pesta. Acolo prof. Andreas Winterl confirmă calitatea apei minerale de la Buziaș.

CI – Se ridică crucea de marmură de către comunitatea ortodoxă.

DE – Se ridică palatul familiei Arizy (Orizi), ce stăpânește Deta.

OR – Pentru că viitoarea localitate Ferdinandsberg nu avea nici vatră, aceasta a fost cumpărată de la satul vecin, Mal, din izlazul lor cedându-se, pentru suma de 200 de florini, o bună parte din sectorul Gai și porțiunea cuprinsă între podul satului Cireșa, astăzi aparținător de Oțelu Roșu, și str. Morii. Restul vetrei, până la cimitirul orașului, a fost cumpărată de la primăria satului Ohaba Bistra (astăzi parte componentă a orașului Oțelu Roșu).

1806

BU – O nouă expertiză a apei minerale de la Buziaș efectuată la Universitatea din Viena.

1807

BU – Buziaș este sediul unui cerc.

OR – Este atestată localitatea Ferdinandsberg. Denumirea derivă, probabil, de la dealul cu același nume și nu de la proprietarul coloniei (începând abia cu martie 1823), Ferdinand Hoffmann.

1807-1829

SM – Sânnicolau devine provizoriu reședința comitatului Torontal, din cauza unui incendiu sediul administrației comitatului mutându-se de la Beciche-recul Mare (azi Zrenianin).

1808

MN – În Cartea Funduară localitatea apare cu numele de Neu-Moldova (Moldova Nouă).

NC – Magyar Czernya devine filiala parohiei catolice nou înființate în localitatea vecină Deutsch Czernya.

1809

BU – Medicul Johann B. Lindenmayer reia cercetările privind izvoarele minerale.

CI – Epidemie de tifos și dizenterie.

1810

BU – Apele din Buziaș sunt analizate de geologul Kitaibel Pál din Pesta.

DE – aug. 17. Deta este declarat oficial târg (oppidum).

1811

RE – iun. 5. Cu prilejul vizitei canonice episcopale este vizitată și școala.

1813

BH – În acest an la Băile Herculane au venit 585 de turiști.

NB – Strada principală din Turski Bečej este pietruită (s-a început de la portul de pe Tisa). Lucrările au fost finanțate de Klara Papadopolis, văduva negustorului greco-macedonean Pavle hagi-Mihajlo, care între timp își luase numele de Sisányi.

1815

OV – La Oravița este înființată o monetărie imperială de către Procop Lothka de Smislov, președintele minier din Oravița. Această monetărie emitea monede cu semnul *O* și a fost desființată în anul 1855.

OV – Oravița are 3500 locuitori, împreună cu Ciclova Montană.

ZI – La Szent György (Žitište) s-a construit biserica romano-catolică.

1816

BU – Începe amenajarea primelor izvoare cu apă minerală.

NC – Zona aşezării Nova Crnja a fost lovită de mari inundații. O parte din locuitori au plecat din localitate.

BH – sept.-nov. Stă la Herculane la băi Tudor Vladimirescu. Ca să nu se plictisească, împrumută cărți de istorie și calendare de la cronicarul Nicolae Stoica de Hațeg, protopopul Mehadiei.

1817

OV – Este fondat prin subscripție publică la Oravița, și se realizează clădirea teatrului, cel mai vechi de pe teritoriul actual al României. Este realizat în stilul barocului vienez (barocul târziu). Proiectant este orăvițeanul Ion Niuny, iar montarea, asamblarea și organizarea interioară a edificiului este opera pictorului Francisc Knée. Imită la scară mică vechiul Burgtheater din Viena. Pe scena teatrului au montat spectacole de teatru și muzică trupe profesioniste din Europa și din lume: București, Viena, Paris, Berlin, Sankt Petersburg, Budapesta, Graz, Innsbruck, Belgrad, Roma, New York, Philadelphia ș. a. Astăzi găzduiește Muzeul de Istoria Culturii Căărășene cu secții de istorie, geografie istorică, etnografie-folclor, arhiva documentară și biblioteca "Sim Sam Moldovan – Ionel Bota" de carte și presă veche.

OV – apr. S-a înființat la Oravița Asociația de teatru, cazino și cetire.

BH – sept. 29. Sosesc la băi la Herculane împăratul Francisc I cu împărăteasa Augusta Carolina.

OV – oct. 8. Este inaugurat teatrul din Oravița și pus la dispoziția „Clubului diletanților”, o trupă de teatru locală formată din amatori. La inaugurarea edificiului a venit însuși împăratul Francisc I, împreună cu împărăteasa Augusta Carolina, petrecând aici 4 zile. Primul spectacol, de limbă germană, s-a numit „Gelozia umilită”.

1818

BH – La Băile Herculane sunt vizitate de 1354 de turiști.

OV – Apare prima publicație locală: „Wochenzeitung” – apărut între 1818-1820.

1819

BU – Buziașul declarat localitate balneară.

BU – Stabilimentele balneare sunt arendate lui Hans Rauth și János Simsó.

FA – Târgul săptămânal se desfășoară vinerea, tradiție păstrată până azi.

1820

BH – Prin donațiile unor boieri din Țara Românească, protopopul Nicolae Stoica de Hațeg zugrăvește biserica ortodoxă din Băile Herculane.

BU – La Buziaș sunt colonizate cca. 50-60 familii de maghiari și slovaci.
JB – Reînnoirea dreptului de târg.

1822

RE – Recașul primește dreptul de a avea târg săptămânal.

1823

GA – Familia Gorove (frații László, Lajos și Károly) primește ca donație regală domeniul Gătaia și colonizează aici țărani maghiari.

JB – Se constituie bresle meșteșugărești.

RE – O epidemie necunoscută face victime în rândul locuitorilor.

MN – Se naște aici Emilijan Josimović (1823-1897), arhitect cu studii la Viena, a lucrat la construirea Canalului Bega, iar din 1845 s-a aflat la Belgrad ca profesor și rector al Liceului (în termenii de atunci: facultatea), membru al Academiei Sârbe de Științe.

CI – apr. 23. Ciacova este ridicată la statutul de târg.

1823-1870

GA – Familia Gorove înființează școală confesională catolică maghiară, apoi devine școală publică.

1824

FA – Dinicu Golescu vizitează și Făgetul.

JB – Se ridică Dealul Calvariei, dărâmat în 1900.

1825

BH – Consilierul imperial-regesc Sava de Tökoly (Tökoly Száva – Sava Tekelija) din Arad a donat un clopot pentru biserica ortodoxă din Băile Herculane și a înălțat turnul bisericii. De asemenea, a finanțat defrișarea drumului de acces și a lăsat 250 florini pentru întreținerea acestuia.

BU – Vin aici familii germane și cehe.

SM – Este ridicată clădirea școlii germane.

1826

NC – La Magyar Czernya apare primul dascăl, Imre Vecsernyés din Magyarkanizsa (Nova Kanjiža).

1828

BO – Este atestată documentar localitatea Bocșa Română sub numele Val-lach Bogschan.

CI – Ciacova are o populație de 3424 locuitori, dintre care 201 sunt meseriași și 51 comercianți.

NC – În Magyar Czernya (Nova Crnja) s-a construit o nouă clădire școlară, care a avut în același timp și funcția de casă de rugăciuni (închinată Sfântului Ladislau).

1829

BU – Buziașul are 210 case.

BO – Se naște la Bocșa Wein János (1829-1908), inginer minier, a conceput și realizat sistemul de alimentare cu apă a capitalei ungare.

CI – Ciacova devine târg (oppidum), unul dintre cele 9 ale comitatului Timiș.

NC – Magyar Czernya este ridicată la rang de parohie. Primul paroh numit a fost Márton Torma, care slujise până atunci în apropiata localitate Csestereg

1830

CO – Prin Čoka bântuie epidemia de holeră.

DE – Se înființează o stație de poștă.

1831

BA – Împrejurimile Bisericii Albe au fost pustiite de un uragan puternic.

CI – Epidemie de holeră.

NC – Holera la Magyar Czernya (Nova Crnja); pe parcursul a două luni mor de holeră 185 de persoane.

OV – Se naște la Oravița folcloristul Simeon Manguica (1831-1890), membru de onoare al Academiei Române.

RE – Epidemie de holeră cu 32 victime.

1832

SM – Epidemie de holeră cu multe victime.

1832-1836

DE – Altă epidemie de holeră.

1834

AN – Un puternic incendiu de mină face 6 victime.

1835

DE – O ploaie torențială distruge toate recoltele.

RE – Se deschide prima farmacie.

1836

NC – La Magyar Czernya din nou bătuită de holeră, care face 61 victime.

JB – Epidemie de holeră.

RE – Altă epidemie de holeră.

AL/CO/NB/NK/SE/KV/BA/ZI – Conform noului recensământ Alibunar are 3383, Čoka 2.410 locuitori, Turski Bečej 9.692, Turska Kanjiža 3.276, Sečanj 1.624, Kovin 3.660, Kovačica 748, Bela Crkva 4.633, Žitište 1.962.

1837

CI – Epidemie de holeră.

NC – Din cauza uni epidemii necunoscute la Nova Crnja au murit circa 80 de copii între 1 și 7 ani.

SM – iul. 6. Localitatea primește drept de piață săptămânală, și 4 târguri anuale.

1838

BU – Dr. Georgije Čokrljan (cca. 1775-1848) este medicul stațiunii balneare.

1839

BU – Hendrik Sadler (Viena) face cercetări privind efectul terapeutic al apelor de aici.

BU – Buziașul este declarat stațiune balneară.

SM – Din totalul de 9912 locuitori, 8306 erau din Sânnicolau (Sârbesc), iar 1606 erau din Sânnicolau German.

1840

OV – Se naște la Oravița Balás Árpád (1840-1905) – inginer agricol, profesor universitar, scriitor.

1841

NB – Törökbecse (Turski Bečej) este cea mai mare piață de grâne din Monarhie. Din portul local anual ies și câte 300 de nave încărcate cu grâu, cel mai multe spre Pesta, Mosson și Viena, mai puțin spre Croația (Sisak și Karlovac, de unde, pe uscat, continuă drumul spre Rijeka).

NC – În urma marilor epidemii din anii 1831 și 1837 la Nova Crnja s-a înființat un cimitir nou, în partea de est a localității, spre Kisorosz.

1842

BU – Se ridică biserica ortodoxă.

NC – Ctitorul, contele Csekonics, a pus piatra de temelie a viitoarei biserici din localitate. Conform legendei, atunci sa plantat și salcâmul japonez, existent și astăzi în curtea bisericii.

DE – iul. 21. Înaintate statutele de breaslă.

1843

NB – La Turski Bečej, mai exact: la Vranjevo, în data de 21 ianuarie s-a născut Evgen Nedić (numele ulterior: Szentklárai Jenő), preot romano-catolic, istoriograf și conferențiar universitar.

1844

NC – oct. 3. S-a finalizat construcția bisericii, închinată Sfintei Agatha. Sfințirea a avut loc în această zi.

1845

AL – Localitatea este alipită Regimentului Grăniceresc Sârb, care-și avea sediul statului major la Panciova

BA – mai 25. Batalionul Illyr din Biserica Albă a fost înaintat la rang de regiment.

1846

AN – Colonia de cărbunari Steierdorf s-a transformat într-un centru minier.

FA – Începe ridicarea noii biserici romano-catolice.

BH – În locul „băilor de șindrilă” se construiește Hotelul Ferdinand.

SM – 42 de familii ortodoxe trec la greco-catolici, astfel înființându-se parohia omonimă.

1846-1847

AN – S-a construit drumul Oravița–Steierdorf și au început lucrările la drumul Steierdorf–Bozovici.

AN – Au sosit în localitate primii slovaci.

1847

BH – Se montează renumita statuie a lui Hercule, donație din partea arhiducelui austriac Carol, opera a măștrilor Romel Mayer și Glantz din Viena.

BU – Se înființează parohia romano-catolică.

OV – S-a terminat construirea șoselei Oravița–Steierdorf-Anina, necesară pentru transportul de cărbune la Oravița cu căruțele trase de cai.

OV – Se naște la Oravița Adolf Humborg (1847- ?) – pictor, cu studii la München și Viena, a lucrat la München.

RE – Se deschid cursurile unei școli de duminică.

1848

RE – Se formează Asociația vânătorilor.

MN – Populația din Moldova Nouă este de cca. 3500 de locuitori.

BO – nov. 7. După o luptă de jumătate de oră, trupele imperiale (compania 13 din Lugoj) conduse de căpitanul Raxokrak sunt respinse de forțele mult superioare ale revoluției maghiare și Bocșa este în mâinile revoluționarilor.

BO – nov. 15. Are loc al doilea atac al trupelor imperiale comandate de gen. Appel (puțin peste 600 luptători) pentru a ocupa orașul Bocșa ce era controlat de revoluționari. Atacul este un eșec, după o luptă de 5 ore și jumătate.

OV – nov. Pleacă din Oravița 800 de adepți ai revoluției maghiare în sprijinul Bocșei, care urma să fie atacată de compania 13 din Lugoj.

AL – dec. 12. După o încleștare de mai multe ore, trupele maghiare comandate de Damjanics preiau controlul asupra Alibunarului și forțează unitățile sârbe să se retragă spre Panciova. În toiul luptei își pierd viața cca. 600 militari. După luptă, trupele maghiare incendiază așezarea. Atunci au avut de suferit arhivele bisericilor ortodoxe din localitate (sârbă și română).

BO – dec. 24. Trupele imperiale atacă decisiv și concomitent Reșița și Bocșa, și după o luptă bazată mai mult pe artilerie, seara ele sunt în mâinile lor.

1848-1849

DE – Deta este parte activă a revoluției pașoptiste.

FA – Făgețenii participă activ la desfășurarea revoluției.

OR – În timpul revoluției, guvernatorul revoluționar maghiar Fülöp Lipót schimbă denumirea localității Ferdinandsberg în Bemhegy (Dealul lui Bem), denumire care nu dăinuie decât până în 1849.

1849

JB – Prima manifestare politică a șvabilor bănățeni: petiția de la Jimbolia.

MN – La Moldova Nouă s-a deschis o fabrică de acid sulfuric, care utiliza minereul extras. În 1896, datorită rentabilității scăzute, fabrica se închide.

NC – Haiducii-tâlhari l-au omorât pe András Tóth, primarul din localitate.

NC – În lunile de vară din nou bântuie holera, curmând de data aceasta 87 de vieți.

BO – ian. La începutul lunii, compania 20 din Regimentul 13 de grăniceri româno-bănățean condusă de căpitanul Mihanovici menține ordinea în Reșița, Oravița și Bocșa.

NC – ian. 21. Populația maghiară părăsește localitatea și se retrage la nord de Mureș, temându-se de răzburarea armatelor sârbe. Între timp trupele sârbe

au incendiat și pustiit localitatea. A fost deteriorată considerabil și biserica, dar protocoalele bisericești s-au păstrat, fiind dosite la un loc sigur. Populația a început să se întoarcă treptat abia la începutul lunii mai a aceluiași an.

OV – mai 5. Trupe revoluționare maghiare ocupă Oravița.

FA – aug. 14-16. Se întâlnesc aici generalul Bem și Eftimie Murgu.

1850

BU – Buziașul are cca. 2.000 locuitori.

DE – Ia naștere Comunitatea izraelită autonomă cu 35 membri.

OR – Documentele atestă existența a două așezări distincte: Ohaba Bistra și Ferdinandsberg.

RE – Se cumpără o orgă de la meșterul timișorean Josefî cu 1200 guldeni.

CO/NB/NC/NK/SE/KO/KV/ZI – Alibunar are 3945 locuitori, Čoka 2.739, Nova Crnja are 2.449, Turski Bečej 10.022, Turska Kanjiža 2.333, Sečanj 1.780, Kovin 3.832, Kovačica 2.626, Bela Crkva 5.582, iar Žitište 2.357.

1850-1854

NC – Localitatea dispune de un hotar de 12.176 jugăre pământ arabil, din care 3.184 jugăre teren alodial de la Csekonics.

1851

AN – Sunt colonizați în localitate primii cehi (boemi).

NK – Turska Kanjiža are statut de orașel, este reședință de plasă, are judecătorie proprie, cadastru de imobile, direcție de impozit și poliție.

OV – Se naște la Oravița Szentkirályi Ákos (1851-1933) – medic veterinar, profesor universitar.

1852

CO – Și la Čoka o parte din populație se ocupă cu producția de gogoși de mătase. Localnicul Georg Rehak a produs în anul respectiv 52 funți de gogoși. A început ridicarea dălmei de-a lungul râului Tisa dintre Čoka și Sfântul Nicolae pe Tisa (Ostojićevo).

DE – Se ridică sinagoga.

FA – Împăratul Franz Josef I este în vizită prin Făget.

NK – La *Jozef* (parte din Novi Kneževac) în acest an sunt inventariați 600 de duzi.

BH – iul. 19. Împăratul Austriei, Franz Josef, considera Băile Herculane ca fiind „ceea mai frumoasă stațiune de pe continent”, iar împărăteasa Elisabeta scrie un jurnalul intim că Băile Herculane sunt o prezență distinctă și încântătoare.

1853

BU – Se construiește Grand Hotel.

FA – Se înființează Gewerbeverein - asociația meseriașilor.

RE – Apare primul medic la Recaș, dr. Heinrich Escher.

RE – Se formează Asociația meseriașilor cu 45 membri.

AN – febr. 13. Are loc o explozie de gaz ce face 8 victime.

CO – apr. 18-20. În apropierea localităților Čoka, Padej și Sajan a fost văzut haiducul Rózsa Sándor, din Kikinda a fost trimisă o unitate militară pentru a-l captura. Două zile mai târziu unitatea a fost retrasă, deoarece informația s-a dovedit a fi falsă.

NK – apr. 20. Unitatea militară din Turska Kanjiža a avut o ciocnire cu banda haiducului Vásárhelyi Pista.

1854

AN – A fost construită primăria (actualul hotel) și notariatul din Steierdorf.

AN – Exploatarea miniere au fost preluate de către „Societatea imperial-regală privilegiată austriacă a căilor ferate de stat”. A fost demarat un program de valorificare complexă a cărbunelui și sideritelor din subteran, concretizat prin construcția unei mari uzine de fier (combinat siderurgic) în Valea Gârliștei, străjuită de păduri de anini.

BU – Buziașul devine sediu de plasă administrativă.

BU – Vine la Buziaș învățătorul Miklós Grand (1837-1893), cel care va fi animatorul apiculturii în Banat, redactorul unor reviste de specialitate în limbile germană și maghiară.

CI – Se înființează un cor bărbătesc.

OV – Gara Oraviței este prima gară cu lift - pasaj pentru acces la peronul situat mai sus de nivelul străzii, dacă nu cumva e prima clădire pentru o stație de cale ferată din țară.

RE – Se construiește clădirea cu etaj a școlii germane.

RE – Sosește în localitate prima telegramă.

OV – aug. 20/30. Este inaugurată pentru transportul de marfă calea ferată Oravița–Iam–Iasenova–Vracevgai–Bazias (62,5 km), o investiție de cinci milioane florini, cel dintâi traseu feroviar din țară considerată încă de istoricii problemei a fi și cea mai veche cale ferată din sud-estul Europei.

1855

BA – La Biserica Albă lângă șosea sunt sădite șiruri de puiți de dud. Lucrările au fost organizate de Direcția de Construcții din Timișoara.

CI – Se înființează Societatea Germană de Cântări.

FA – Se stabilesc aici mai multe familii de comercianți evrei.
RE – mart. 16. Episcopul Sándor Csajághy face o vizită canonică.

1856

BA – Biserica Albă se conectează la linia ferată Oravița–Baziaș.
BU – Se ridică Salonul de cură balneară și Cazinoul.
BU – Se naște la Buziaș Radisich Jenő (1856-1917), istoric de artă.
NC – S-a construit noua clădire a primăriei.
OR – Uzina dispunea deja de un laminor de profile ușoare.
RE – Școala iliră/șocață este renovată și primește un etaj.
RE – Altă epidemie de variolă.
BU – ian. 1. Se înființează oficiul poștal.
OV – nov. 1. Este inaugurată și pentru transportul de călători calea ferată Oravița–Baziaș.

1857

JB – Jimbolia este stație de cale ferată pe linia Szeged–Timișoara.
MN – La Moldova Nouă are loc protestul „subteranilor” (mineri) pentru creșterea salariilor.
NC – Potrivit noului recensământ, Nova Crnja are 2.949 locuitori, din care 2.879 romano-catolici, 45 ortodocși, 8 calvini și 17 evrei.
NK – După întoarcerea de la școlarizare în Ungaria, Jovan Knežević organizează o trupă de teatru în localitatea natală Turski Bečej, primul teatru sârbesc pe teritoriul Ungariei. Ceva mai târziu, membrii acestei trupe de teatru, conduși de Jovan Đorđević, vor înființa Teatrul Național Sârb din Novi Sad (1861).
RE – Domeniul cameral Recaș este cumpărat de Banca Națională a Austriei, care începe renovarea, treptată, a bisericii.
RE – Se constituie Muttergottesmädchen, asociația tinerelor fete Catolice.

1858

AN – Apare pentru prima dată denumirea de Colonia Anina.
BU – Se ridică clădirea secției de fizioterapie.
RE – Se naște la Recaș Geml József (1858-1929) primar al Timișoarei în perioada 1914-1919.
DE – mai 1. Deta este stație pe calea ferată Timișoara–Stamora.
BA – iul. 21. Biserica Albă se conectează la linia de cale ferată Timișoara–Pesta–Viena.

1859

BO – Se naște la Bocșa Corneliu Diaconovici (1859-1923), publicist, autorul primei enciclopedii românești.

FA – iun. 22. Inundație catastrofală cu schimbarea cursului Begăi.

AN – nov. 1. Localitatea primește dreptul de a avea administrație proprie. Primul primar ales al localității a fost maistrul minier principal – Franz Hirspeck. Noua comună se numea Steierdorf.

1860

AN – Începe construcția căii ferate Steierdorf-Anina–Oravița.

BO – Se naște la Bocșa Szurmay Sándor (1860-1945), baron, general maghiar, ministrul apărării la Budapesta între 1917-1918.

1861

AL – În hotarul Alibunarului a fost dezafectată o colină; s-au găsit cinci urne din epoca bronzului. Una din ele a ajuns la Muzeul din Zagreb

OV – Se naște la Oravița Dvorák Hubert (1861-1927) – inginer, director al uzinelor mecanice din Budapesta, distins cu Grand Prix la expoziția mondială de la Paris, din 1900, pentru proiectul locomotivei „Atlantic”.

1862

DE – Se înființează oficiul telegrafic.

AN – mai 7. O explozie de gaz grizu face 11 victime.

1863

CI – Se construiește sinagoga.

GA – Familia Gorove construiește în centru biserica romano-catolică.

NC – Din cauza secetei catastrofale Nova Crnja este bântuită de foamete mare. Din cauza lipsei de hrană în localitate au murit toate vitele, până și păsările de curte. Populația a fost ajutată cu hrană (grâu, porumb) de către nobilul proprietar al locului și de către alte localități.

NK – Populația din plasa Törökkanizsa (Turska Kanjiža), mixtă sub aspectul naționalităților, era de 38.811 suflete și trăia în 30 de localități.

AN/OV – dec. 15. Se inaugurează calea ferată de munte Steierdorf-Anina–Oravița pentru transportul de mărfuri. Calea ferată spre Anina urcă de la 218,7 m (Oravița) la 556,4 m (Anina), o diferență de nivel de 337,7 m. La lungimea de 33,4 km, cele 14 tuneluri însumează 2.084 m, viaductele în număr de 10 înseamnă alți 843 m din total, 9.946 m sunt zidurile de sprijin iar pe 21.171 m s-au executat tăieri în stânca muntelui.

1864

BH – În Parcul Central al stațiunii Băile Herculane sunt plantați un molid și un exemplar de *Sequoia gigantea* vizibil și astăzi.

BH – Se inaugurează la Băile Herculane podul de piatră de peste Cerna.

FA – Cele 2 biserici sunt dotate cu câte 4 treascuri, folosite la sărbători.

JB – Își începe activitatea fabrica de cărămidă Bohn.

OV – Până în anul 1865 administrarea locală din Oravița a funcționat în conformitate cu codul Maximilian. Ea a fost condusă de Direcția Superioară Montanistică a exploatărilor miniere. Comitatul Carașului a fost reîmpărțit în 10 plase, cu 5 judecătoria. Dintre aceste cinci judecătoria de ocol, două au fost superioare, cea din Lugoj și cea din Oravița.

OV – Se naște la Oravița Kerpely Kálmán (1864-1940) – inginer fitotehnist, profesor universitar, membru al Academiei Ungare de Științe.

SM – Se ridică actualul castel Nákó ce cuprindea un muzeu, colecție de tablouri, bibliotecă, grădină botanică.

1865

CI – Începe separația românilor din Comunitatea bisericească, până atunci comună cu sârbii și grecii.

FA – Se înființează postul hidrometric.

JB – Ia ființă corul bărbătesc.

NC – Potrivit cadastrului provizoriu al așezărilor din județul Torontal, așezarea Magyar Czernya are 1 mare proprietar și 143 mici proprietari. Hotarul localității dispune de 6.464 jugăre pășune, 847 jugăre livezi, 2.072 jugăre pășune, 136 jugăre păduri, 1.854 jugăre sub trestie și 874 jugăre pământ nefolosibil (mlaștini, bălți).

OR – Începe construcția unui laminor prevăzut cu cinci caje pentru laminarea șinelor de cale ferată, laminor ce a intrat în funcțiune în anul 1868.

1866

BU – Se mută în localitate Ormós Zsigmond (1813-1894), istoric al artei și istoric, prim-comitele de mai târziu al comitatului Timiș, fondatorul muzeului din Timișoara.

JB – Se deschide primul cazinou cu bibliotecă.

JB – Este înălțată statuia Sfântului Florian.

RE – La Recaș sunt 48 meseriași.

SM – Localitatea este lovită de o nouă epidemie de holeră.

1867

DE – Deta devine sediul plasei omonime cu 13 comune.

NK – În Törökkanizsa s-a născut György Schulpe, sociolog, scriitor din domeniul științelor sociale.

OV – Se naște la Oravița Aurelie Iana (1867-1948) – preot, folclorist.

OR – Odată cu formarea Imperiului Austro-ungar, noua așezare va primi numele de Nándorhegy, în fapt traducerea în limba maghiară a numelui de Ferdinandsberg.

Capitolul V. Perioada 1868-1919

1868

FA – Se amenajează parcul din centrul localității, cu platanii existenți și azi.

JB – Se deschide prima bancă „Hatzfelder Sparkasse”.

NC – La Nova Crnja s-a format stația de poștă.

OV – Apare săptămânalul „Der Berggeist” a apărut între 1868-1869.

RE – Școala catolică este transformată în școală confesională susținută de comunitatea locală.

RE – Epidemie de pestă la animale.

OV – aug. Mihai Eminescu ajunge la Oravița însoțind trupa de teatru a lui Mihai Pascaly unde era sufleur și secretar II, venit cu spectacolul Doi profesori procopsiți și neprocopsiți dramatizare după lucrarea Mihai Viteazu a lui Dimitrie Bolintineanu.

1869

CI – Ia ființă Prima Casă de Păstrare din Ciacova.

AN – mart. 19. Ia ființă reuniunea bărbătească de cântări din Steierdorf.

OV – apr. 4. Se inaugura și calea ferată de munte Oravița–Anina pentru transportul de călători.

1869-1870

JB – După planurile renumitului arhitect Ybl Miklós se ridică castelul Csekonics la Csító.

KV – În anul școlar 1869/70 școala populară din Kovačica au frecventat-o 147 elevi de naționalitate slovacă. Dascăli au fost: Andrej Gdovan, Mikulaš Zlinski și Jan Mačejac. Plata de învățător era de 240 florini pe an.

1870

GA – Se înființează Despărțământul ASTRA.

JB – Începe să funcționeze moara cilindrică cu abur.

RE – Epidemie de malarie căreia îi cad victimă 85 persoane.

OV – Se înființează Compania de pompieri voluntari.

SM – Este construită linia ferată Sânnicolau Mare–Valcani.

1870-1918

SM – Sânnicolau Mare este reședință de plasă și are în componență 22 de comune.

1871

BA – Școala populară sârbă din Biserica Albă au frecventat-o 175 elevi. Plata de învățător a fost 405 florini pe an. Pe lângă școala sârbă, în localitate au mai existat școlile elementare română și germană. În oraș a mai funcționat și o școală civică de opt clase; în 1871 avea 175 elevi.

BH – La Băile Herculane s-au terminat lucrările la Hotelul Carol (azi Traian) și la Pavilionul de fizioterapie.

BO – Începe construirea liniei ferate industriale pe distanța Reșița–Bocșa Română–Ocna de Fier, în lungime de 31,3 km, care este inaugurată la 3 septembrie 1873.

DE – Se înființează Judecătoria de ocol (plasă).

FA – Se înființează judecătoria.

KO – În anul școlar 1871/72 școala populară din Kovin au frecventat-o 253 elevi. În școală au existat trei secții: două de băieți și una de fete. Între anii 1870 și 1878 dascăli au fost Maksim Stojković și Vasilije Kuluzić. Clădirea școlară a fost ridicată în anul 1860.

NK – Turska Kanjiža are 2.219 locuitori. În luna ianuarie a anului au crescut apele Begăi, Tisei și Mureșului; spre consternarea populației, apa a ajuns până la grădini. Apele de inundație s-au retras definitiv abia după vara seacă din anul 1873.

1872

AL – La Alibunar se deschid separat școala sârbească și școala românească.

AL – După desființarea Confiniului Militar, localitatea Alibunar este alipită județului Torontal și devine reședința de plasă. De plasa Alibunar țineau așezările Alibunar, Dobrica, Ilandža și Petrovo Selo.

BA – Biserica Albă este oraș liber regesc, cu senat, încorporat comitatului Timiș.

BU – Vine la Buziaș Trefort Ágoston, ministrul cultelor de la Budapesta, cel care va impulsiona în mod decisiv procesul de afirmare a Buziașului ca stațiune de prim rang.

BU – Se construiește clădirea teatrului.

DE – Se înființează Societatea de Economie și Credit.

DE – Se înființează Casa de Păstrare din Deta.

JB – Se deschide școala elementară publică.

NC – În împrejurimile localității Nova Crnja sunt ninsori și ploi abundente. Culturile semănate în primăvara anului au fost distruse de diferiți dăunători. Din cauza condițiilor grele, proprietarul nobil a împărțit hrană fiartă, și după necesitate și o anumită cantitate de grâu, numeroaselor familii din sat, până la sfârșitul lunii martie.

KV – Kovačica este inclusă în comitatul Torontál.

OV – Apare la Oravița publicația de limbă germană “*Orawitzaer Wochenblatt*” (Săptămânalul orăvițan) între 1872-1940, care avea să fie una din cele mai longevive din regiune.

OV – Se construiește Grădina de Tir la Oravița.

RE – Asociația vânătorilor participă la Timișoara la paradă în cinstea împăratului Franz Josef I.

SM – Se înființează judecătoria de plasă.

BH – sept. 15-20. La Hotelul Goth din Băile Herculane are avut loc a XVI-a Întrunire de drumeție a medicilor și naturaliștilor din Imperiul austro-ungar, prilej cu care s-a pus și o placă comemorativă.

FA – dec. 29-30. Se desfășoară conferința învățătorilor din Banat.

1873

AN – Este sfințită biserica romano-catolică din Steierdorf.

BU – Are loc reuniunea Societății Bănățene a Apicultorilor.

GA – Ia ființă grupul de pompieri voluntari.

JB – Epidemie de holeră.

ZI – În actele oficiale actuala așezare Žitište este menționată ca *Bega-Szentgyörgy*. Până atunci denumirea fusese Szent-György.

DE – ian. 18. Ia ființă Casina civilă.

1874

BU – Se înființează ștrandul liber și școala de înot.

BU – Se ridică biserica romano-catolică.

BU – Zsigmondy Vilmos, specialist în forarea apelor termale, realizează forări de cercetare.

DE – Apare formația de pompieri voluntari.

BO – sept. 3. Se dă în funcțiune linia ferată cu ecartament normal Voiteni–Bocșa.

1875

BA – Biserica Albă are 7.776 locuitori.

BU – Se amenajează parcul.

BU – Se ridică colonada din parc.

CI – Se înființează Societatea Română de Cântări.
DE – Prima tipografie (Wettel) și un prim ziar.
DE – Societatea pt. ajutorarea bolnavilor.
JB – Ia ființă Asociația pompierilor voluntari.
JB – Ia ființă Asociația agricultorilor, este prima de acest fel din Banat.
NB – În hotarul așezării Novi Bečej, în locul numit Borjas, dr. Szentkláray Jenő descoperă urmele unei fortificații preistorice din pământ. Pe măsura săpăturilor găsea fragmente de ceramică și resturi de vetre.
NC – iul. 4. La Nova Crnja s-a ținut prima zi de piață săptămânală.

1876

BU – Calea ferată ajunge la Buziaș.
CI – Se înființează Societatea Sârbă de Cântări.
NK – Domnitorul austro-ungar Francisc Josif confirmă familiei Schulpe titlul de noblețe, adăugind numelui de familie predicatul de Török-Kanizsa.
RE – Se naște la Recaș Tass Antal (1876-1937), astronom, conducătorul Observatorului din Budapesta, fondatorul Institutului de Cercetări Astrofizice, pe care-l conduce până în 1934.
BA – sept. 5. La ordinul ministrului regal ungar al afacerilor interne, Biserica Albă încetează să mai fie oraș municipal și este subordonată jurisdicției comitatului Timiș ca oraș cu senat.

1877

BO – Se naște la Bocșa Augustin Béla (1877-1945), cercetător al plantelor medicale, profesor universitar la Budapesta.
JB – Se înființează Leseverein - Societatea de lectură germană.
OV – La Oravița se dă în folosință "Biblioteca Noastră".
RE – Se naște la Recaș Mihailich Győző (1877-1966) inginer de construcții hidrotehnice, șeful catedrei de construcții de poduri de la Universitatea Tehnică din Budapesta, proiectantul podului Liget (azi Decebal, de la băile Neptun) din Timișoara.

1877 și 1879

RE – Apar mori de vânt.

1877-1902

RE – Se construiește gara căii ferate.

1878

BO – Se naște la Bocșa Kiss Árpád (1878-1934), actor și conducător de tru-

pă teatrală, cu studii actoricești făcute după ce a abandonat cariera militară.
JB – Își începe activitatea Fabrica de pălării Decker.
JB – Se construiește, pentru contele Csekonics, noul castel, din oraș – azi sediul primăriei.
NK – Din plasa Turska Kanjiža pentru Dieta ungară a fost ales Károly Schwab. Hotarul localității Turska Kanjiža cuprindea 7.702 jc pământ arabil, 579 jc pășune, 4.483 jc livezi și stufăriș, 30 jc vii, 111 jc pădure și 2.272 jc pământ slab și slatină.
NK – În documentele oficiale Novi Kneževac se menționează sub denumirea *Török-Kanizsa* și *Josefova* (cea din urmă, la începutul secolului XX va fi denumită *Torontáljózseffalva*).
OV – Se dă în folosință Stațiunea Marila.
SE – Din acest an în documentele oficiale Sečanj este menționat ca *Torontál-Szécsány*; anterior denumirea era Szécsán.
BH – mai 20. Este inaugurată clădirea gării din Băile Herculane, edificiu în stil baroc.

1879

DE – Se unesc oficiile poștal și telegrafic.
JB – Apar primele clădiri în noul cartier muncitoresc Futok.
NB – În hotarul localității Novi Bečej, în imediata apropiere a țiglariei din Borjas, dr. Szentkláray Jenő descoperă un depozit de 74 piese din bronz. După Hampel, era vorba de rămășițele unui atelier preistoric de turnătorie.
RE – Asociație meseriașilor formează Asociația pompierilor.
SM – Se înființează o școală românească, învățător Antoniu Minișan.
SM – Apare primul ziar local din Sânnicolau: „*Nagyszentmiklósi Közlöny*”.

1879-1881

CI – Se ridică noua biserică romano-catolică.

1880

CI – Se deschide o școală de dascăli.
CI – Se înființează biblioteca.
CI – Apare librăria Wettel ce va funcționa, sub diferite nume, până în 1991.
CI – Apare prima tipografie, a fraților Kudy.
FA – Se înființează școala particulară de fete.
FA – Învățătorul Traian Unipan formează Corul Plugarilor.
FA – Se ridică noua biserică ortodoxă.
SM – Ia ființă corul bărbătesc al meseriașilor.

MN – ian.7. S-a născut aici Vasa Radonić (1880-1938), inginer silvic, a lucrat la legarea terenurilor nisipoase din Deliblato prin împăduriri și a publicat o monografie a acestora.

AN – iul. 28. Are loc cel mai devastator incendiu din istoria localității.

1880 (în jur de)

RE – Asociația de ajutor de înmormântare.

1881

BA – În actele oficiale Biserica Albă este menționată sub denumirile: *Weisskirchen*, *Fehértemplom* și *Biserica Albă*.

CI – Se construiește actuala biserică romano-catolică.

CI – Se înființează Asociația pompierilor voluntari.

DE – Apare „*Dettaer Zeitung*”, este primul ziar din localitate.

KO – Tot în actele oficiale Kovin este menționat sub denumirea *Kevevára*.

NK – În localitate se înființează Formația de pompieri voluntari.

OR – Este pus în funcțiune laminorul de tablă subțire.

SM – mart. 25. Se naște la Sânnicolau Mare Bartók Béla (1881-1945), folclorist, compozitor, pedagog și pianist, unul dintre cei mai însemnați muzicieni ai secolului al XX-lea.

BO – aug. 29. S-a născut în Bocșa Vasiova Petru E. Oance(a) (1881-1973), sculptor în lemn, pictor, scriitor, poet, cunoscut sub numele de Tata Oancea.

GA – nov. 8. Se naște scriitorul Mihail Gașpar.

BU – nov. 12. Se înființează Asociația pompierilor voluntari.

1881-1902

CI – Apare primul ziar „*Csakowaer Wochenblatt*”, din 1882 „*Csakovaer Zeitung*”.

1882

CI – Apare primul atelier fotografic.

DE – Se înființează Societatea de Cruce Roșie.

FA – Reuniunea meseriașilor formează Cercul social făgețean cu bibliotecă, club și grădină de vară.

SM – Apare primul ziar german „*Südungarische Volksblatt*”.

1883

CI – Se înființează Asociația Crucea Roșie.

JB – Apare prima publicație „*Hatzfelder Sonntags Zeitung*”, după 1900 „*Zsombolyaer Zeitung*”.

OV – Se naște la Oravița Sulyomi-Schulmann Adolf (1883-1942) – pedagog specializat în defectologie, directorul institutului de surdo-muți din Budapesta, profesor universitar.

SM – Structura confesională a populației: 5164 romano-catolici, 4202 ortodocși, 987 greco-catolici, 535 evrei, 213 protestanți augustini și 28 protestanți calviniști.

SM – Se dă în folosință spitalul Berta, ctitorie a familiei Nákó.

DE – sept. 15. Se deschide Școala industrială de ucenici.

DE – oct. 1. Școala industrială de fete.

1884

BH – Împărăteasa Elisabeta (Sissi), soția lui Franz Josef, vine în stațiunea Băile Herculane. Va reveni încă de patru ori: în 1887, 1890, 1892 și 1896, ultima dată chiar cu soțul.

DE – Se înființează Asociația Civilă de lectură.

DE – Se înființează Asociația Vânătorilor.

JB – Se naște aici Burghardt Rezső (1884-1963), pictor renumit, profesor la Academia de Arte Frumoase din Budapesta.

RE – Cercul social din Recaș, grupează intelectuali de toate naționalitățile.

RE – Apare primul institut de credit.

CI – sept. Se deschide școala de ucenici.

AN – dec. 11. O explozie de gaz grizu se soldează cu 47 de victime.

1885

CI – Se înființează Societatea Muncitorilor Bolnavi și Invalizi.

CI – Se înființează Clubul de gimnastică din Ciacova.

DE – Se amenajează parcul orășenesc prin grija lui Anton Kratzer; din 1896 parcul se numește Elisabeta.

DE – mai 4. Se deschide prima grădiniță.

CI – sept. 1. Se deschid cursurile școlii agricole.

1886

BH – După trei ani de lucrări, la Băile Herculane este inaugurat Pavilionul Băilor Imperiale Austriece.

CI – Se înființează Asociația Meseriașilor.

CI – Se înființează Asociația de Tir Sportiv.

JB – Se înființează Asociația meseriașilor.

NB – Într-un incendiu catastrofal a ars o treime a localității.

AN – aug. 2. Încep lucrările de construcție a galeriei de aducțiune a apei potabile de la barajul artificial amenajat la gura Grotei Buhui.

BU – aug. 22-26. La Buziaș are loc Congresul medicilor și naturaliștilor din Ungaria.

1887

CI – Se înființează Asociația Vânătorilor.

CI – Au loc revărsări ale Timișului.

CI – Societatea Maghiară de Cântări.

CO – Între 1887 și 1891 Lajos Kálmány funcționa la Čoka în calitate de capelan. Aici a scris cel de al treilea volum al cărții *Szeged népe (Poporul din Szeged)*. În același timp, fiind de partea poporului, duce lupta continuă împotriva autorităților și a proprietarului feudal din localitate.

JB – Se naște cel mai renumit poet al șvabilor, Peter Jung (1887-1966).

BH – apr. 8-mai 13. În timpul sejurului petrecut la Băile Herculane, împărăteasa Elisabeta (Sissi) s-a întâlnit cu regele României, Carol I și cu regina Elisabeta, cazați atunci la vila Franz Josef (azi hotel Decebal).

DE – mai. Inundație mare în Mehala.

1887-1941

JB – Perioada de apariție a „Hatzfelder Zeitung”.

1888

CI – Se deschide farmacia „Crucea de aur”.

CI – Se înființează Societatea de Asigurare a Meseriașilor Vârștnici.

SM – Se construiesc moara Prochaszka și Fabrica de cărămidă.

1889

AN – În locul denumit de localnici Grota Buhui, este amenajat cel mai vechi lac subteran din țară, și de unde, printr-o galerie de aducțiune lungă de exact 1280 metri, apa din lac este dirijată spre Anina.

CI – Se deschide noua moară cu abur.

CI – Se înființează Asociația de Mărfuri.

DE – Se înființează cărămidăria Buchmann.

NK – Se înființează Asociația de Gospodărire a Apelor. Membrii fondatori sunt urmașii latifundiarilor Đorđe Servicky, Schulpe, Talijan, Maldeghem și Falič.

1890

BH – Poetul Vasile Alecsandri vine pentru ultima oară la Băile Herculane.

BU – Buziaș este centru de plasă.

DE – Deta este reședința plasei omonime.

FA – Membrii corului prezintă prima piesă de teatru.
GA – Se înființează prima farmacie.
JB – Se formează Clubul Athletic Jimbolia.
JB – Jimbolia este reședință de plasă (cerc).
NK – S-a terminat noua clădire școlară cu trei săli de clasă, două locuințe pentru învățători și una pentru omul de serviciu. Denumirea a fost: Școala Maghiară Centrală.
NK – Cu ocazia săpării canalului în locul din hotar zis Rit, în secțiunea malului zis „Halacska-siget“, au fost descoperite câteva schelete din epoca bronzului, înmormântate în vase din argilă. Károly Wagner a cules piese din cinci morminte de acest fel (brățare, coliere etc.).
OV – Se înființează Clubul Turistic din Oravița.
NB – aug. 24. Ziarul „Torontál” din Becicherecu Mare a publicat următoarea știre: „Proprietarul din Turski Bečej și deputat Gedeon Rohonci a participat la târgul de legume și fructe de la Viena cu pepeni galbeni, porumb dulce, ardei, roșii, și a fost distins cu cea mai distincție: diploma festivă a târgului. Pe domeniul său, aflat pe Insula Perlei, Rohonci a cultivat în anii trecuți pepeni galbeni pe o suprafață de circa 40 de jugăre. Soiul cel mai vestit i-a fost Perla Tisei.

1890-1895

JB – Apare calendarul anual „Illustrierter Volks und Hauskalender”.

1891

CI – Se deschide prima fabrică de sifon.
CO – La Čoka este înregistrată prima grevă.
FA – Se formează banca Făgețeană.
JB – Se deschide baia publică.
JB – Se asfaltează strada Principală, azi Republicii.
KV – Kovačica are 4.271 locuitori, în general slovaci.
SM – Se deschide prima grădiniță, iar școala locală de ucenici are 201 elevi.
DE – iul. 28. Filiala locală a Societății Agricultorilor.

1892

NC – În Nova Crnja difteritis a bătuit în rândurile populației infantile.
OV – Se înființează la Oravița un institut de credit și economii (bancă populară) numit „Orăvițana”.

1892-1899

CO – La Čoka latifundiarul înființează în total patru fabrici de alcool.

1893

AL – La Alibunar, în partea hotarului denumită Veliki Dol (Valea Mare) au fost descoperite două urne din epoca bronzului, cărora ulterior li se pierde urma.

BU – Se introduce iluminatul electric în hoteluri.

BH – Se construiește uzina electrică, stațiunea numărându-se astfel printre primele localități iluminate electric din România de azi.

CI – Are loc un incendiu devastator.

FA – Apare Societatea română de lectură.

KV – Holera decimează populația.

NB – Și aici bântuie holera.

CI – aug. 6. Ciacova este racordată la rețeaua feroviară.

AN – dec. 17. Este înființată Societatea pe acțiuni Sommerfrische.

1894

GA – Se naște aici Horváth János (1894-1950), ziarist și scriitor.

KO – Din acest an localitatea este menționată sub denumirea *Temes-Kubin*.

NC – S-a deschis prima grădiniță, prima educatoare: Vilma Tóth.

NK – S-a deschis grădinița.

RE – La Recaș se organizează târguri anuale.

RE – Funcționează Prima fabrică de țiglă din Recaș.

RE – Se constituie prima casă de păstrare.

1895

AL – Asociația râurilor Timiș-Bega a deviat cursul Moraviței (care alimenta cu apă mlaștina din Alibunar) într-un canal lung de 20 km și l-a legat direct de Canalul Terezian. Astfel a fost desecată cea mai mare parte a mlaștinei din Alibunar.

BH – La Băile Herculane veneau deja 10440 de turiști, cu toată activitatea sezonieră.

CI – Ordinul călugărițelor de Notre Dame înființează o școală confesională de fete.

DE – Societatea parcului pentru ocrotirea parcului local A. Kratzer.

JB – Se deschide abatorul.

JB – Se deschide țiglăria cu abur.

NK – Latifundiarul Béla Talijan și baronul Ivan Bajić obțin concesiunea pentru construcția căii ferate Karlovo–Bočar–Padej–Tisamentmikloš–Čoka-Turska Kanjiža–Đala-Stari și Novi Sentivan–Sirig, cu stația terminus la Novi Sentivan.

NK – Este desființată schela de la Turska Kanjiža, localitatea primind din partea Szegegedului un pod pe pontoane.

NK – S-a înființat biblioteca școlară cu 245 de cărți. Tot acolo s-a înființat Casa Centrală de Economii.

OR – Sectorul laminoare de la Oțelul Roșu, conform unui raport întocmit de „Asociația Brașoveană pe acțiuni de mine și metalurgie”, din care făcea parte și această întreprindere (Uzinele de la Oțelul Roșu făceau parte din Societatea Unită Bistrița Rușchita care, din interese financiare o vinde „Primei Societăți bănățene de mine și metalurgie”, societate care în 1859 fuzionează cu „Asociația Brașoveană pe acțiuni de mine și metalurgie”) era alcătuit dintr-un: laminor pentru șine de cale ferată, platine și țagle, două linii de laminare de profile ușoare și un laminor de bandă subțire.

OV – Se construiește o moară cu abur (lângă gară) la Oravița.

SM – Apare periodicul în limba sârbă “Pomorisanin”.

AN – apr. 1. Stațiunea climaterică de la Steierdorf numită și Aurora Banatului și-a început activitatea turistică.

DE – oct. 10. Școala primară de fete a călugărițelor de Notre Dame.

1895-1896

FA – Linia ferată Lugoj-Ilia cu stație la Făget.

1896

JB – Funcționează moara cu abur Pannonia.

JB – Se deschide Spitalul.

JB – La invitația contelui Csekonics, vine și se stabilește la Jimbolia preotul Imre Csicsáky (1860-1935), cel care va deschide școala de fete „Jesuleum”.

NK – Latifundiarul Béla Talijan a devenit deputat în Dietă, ales din partea circumscripției electorale Turska Kanjiža.

OV – Apare publicația de limbă maghiară „Oravica és Vidéke” (între 1896-1918).

BH – sept. 27. Se întâlnesc la Băile Herculane împăratul Franz Josef I al Austro-Ungariei, Carol I regele României și regele Alexandar (Obrenović) al Serbiei, cu ocazia deschiderii Porților de Fier și a serbărilor legate de împlinirea a o mie de ani de existență a Ungariei.

1897

AN – Este pusă în funcțiune centrala electrică cu abur din cartierul Anina.

DE – Se ridică casa de rugăciune evanghelică.

NC – La Nova Crnja începe construcția căii ferate de ecartament îngust, care urma să lege Jimbolia cu Becicherecu Mare, reședința județului To-

rontal. Calea ferată respectivă, în lungime de 65 km a fost predată oficial circulației la 19 oct. 1898. Linia ferată a avut 13 gări, printre care și Nova Crnja.

OR – Se edifică o oțelărie cu cuptoare de tip Siemens-Martin.

OR – S-a montat o nouă linie de laminare pentru șine de cale ferată.

RE – Se înființează Banca populară a plasei Recaș (Népbank), ca institut de creditare.

RE – Circulă omnibuz în Recaș.

1898

AL – În împrejurimile localității a fost descoperită o monedă de aur a împăratului Honorius.

BO – Fabrica din Bocșa produce mașini și unelte agricole.

BU – Parcul primește numele de Parcul Elisabeta, în onoarea împărătesei, recent decedată.

CI – Se înființează Asociația Bicicliștilor.

FA – Se plantează castanii.

JB – Se deschide linia ferată Jimbolia–Becicherecu Mare.

NK – Se deschide un spital pentru tratarea bolnavilor de plămâni. Primul director a fost Szilágyi György.

NB – iun. 18. Ziarul “Torontál” publică știrea că Törökbecse (Turski Bečej) a obținut în sfârșit reputația mondială, deoarece latifundiarul Rohonci a început să-și livreze pepenii galbeni în Norvegia. Soiul Perla Tisei, în străinătate denumit Theis Perl, se culegea înainte de coacere și era transportat în coșuri mici până la Viena, Berlin și Paris.

BU – sept. Împăratul Francisc Iosif și prințul moștenitor Franz Ferdinand vizitează Buziașul și locuiesc în actualul Pavilion 8.

DE – oct. 24. Cooperativa de lapte Deta.

1898-1899

CI – Se ridică actuala biserică ortodoxă română.

CI – sept. 1. Se inaugurează localul primăriei.

1899

CI – Se construiește închisoarea.

CI – Se înființează Asociația Lăptarilor.

DE – Se introduce telefonul.

JB – Noua denumire a localității este Zsombolya.

NK – Pe domeniul lui Béla Talijan, în apropiere de Novi Kneževac, cu ocazia unor lucrări de terasare muncitorii au distrus câteva morminte din epoca

târzie a bronzului. Au fost salvate câteva vestigii din morminte avare (scărițe de șea, plăci din bronz, catarama etc).

RE – La Recaș sunt 102 meseriași.

RE – Apare moara cu abur.

RE – Apare fabrica de apă gazoasă (Sodafabrik).

Sf. sec. XIX

OR – La Nándorhegy-Ferdinandsberg (Oțelu Roșu) pe lângă germani, trăiau și slovaci, unguri și italieni (proveniți din nordul Italiei, din zonele Tolmezzo și Ponteba).

1900

BU – Pe lângă biserica romano-catolică funcționează o școală populară.

DE – Este inaugurată actuala biserică romano-catolică.

FA – Se înființează cooperativa Gloria pt. desfacerea de mărfuri industriale.

JB – Se termină construcția gării.

MN – La Moldova Nouă s-a dat în folosință un ferăstrău care până în 1933 a valorificat materialul lemnos din zonă.

OV – Se înființează Banca Comercială și Industrială din Oravița.

SM – Structura confesională a populației: 6100 romano-catolici, 4430 ortodocși, 300 greco-catolici, 450 evrei, 118 protestanți calviniști și 59 protestanți augustinii.

SECOLUL XX

1900-1901

FA – Sunt colonizați maghiari în Colonia Nouă / Újtelep.

RE – Se deschide Școala publică, de limba maghiară.

1901

CI – Se decide introducerea electricității.

GA – Ia ființă Circumscripția sanitară.

JB – Apare publicația „Zsombolyai Közlöny”.

NK – Apare ziarul “Törökkanizsa és Környéke”, în limba maghiară. Tot aici apare ziarul „Banatski glasnik“ (Mesagerul bănățean), în limba sârbă.

RE – Se formează o cooperativă a producătorilor de lapte.

AN – iul. 7. Este pusă piatra de temelie a bisericii romano-catolice din Anina.

1901-1903

FA – Traian Vuia locuiește în casa de pe str. Ștefan cel Mare nr. 11 și lucrează aici la planurile primului său avion.

1902

AN – Școlile din Steierdorf-Anina devin publice.

DE – Se construiește uzina electrică.

DE – Ia ființă Asociația Lawn tennis (tenis de câmp).

GA – Se inaugurează linia ferată Voiteni–Gătaia.

JB – Se deschid cursurile Școlii de fete Jesuleum (liceul de azi).

NK – La Turska Kanjiža apare ziarul „Radikal“; proprietar Sándor Hriszti-forovics.

RE – Se înființează Asociația de lectură.

RE – Ia ființă o fabrică de conserve.

FA – ian. 1. Apare publicația „Facseti Újság”.

1903

CI – Apare Banca „Ciacovana”.

CI – Apare ziarul local „Csákova és Vidéke”.

NK – Apare ziarul „Banatska zastava“ (Drapelul bănățean); proprietar Đorđe Bogosavljević-Baba.

BU – dec. 17. Meșterul timișorean Kratochwill forează un puț la 102 m adâncime, iar apa minerală erupe până la o înălțime de 40 m în locul Sf. Anton – astfel descoperă stratul acvifer artezian.

1903-1907

BU – Sunt forate 12 izvoare la mare adâncime și se construiește fabrica de îmbuteliere a apei minerale.

1904

CI – Apar primele motociclete.

CI – Se înființează Fabrica de oțet.

CO – Kalman Gubica face săpături în locul numit Kremenjak, în apropiere de Čoka, și descoperă scânduri de pod ale unor case preistorice, cu multă ceramică. Muzeul din Zenta a procurat din acest loc circa 30 de bucăți de cuțite și fragmente de cuțit din cremene, precum și alte unelte din piatra șlefuită și fragmente de vase din lut.

FA – Ia ființă Școala profesională de ucenici.

RE – Se formează o Asociație de gimnastică.

FA – ian. 1 și 8. Apare gazeta „Făgețeanul”.

DE – sept. 25. Se dezvelește bustul lui A. Kratzer, opera sculptorului Cristian Trampits din Vârșeț.

1905

NK – Josef Holz, funcționar la primărie, aduce în localitate prima minge de fotbal.

NK – S-a deschis căminul de bătrâni.

RE – Se constituie Fondul muncitoresc pt. pensie și în validitate.

SM – Ia ființă corul mixt.

SM – Ia ființă formația de pompieri voluntari.

1906

BU – Jakob Muschong cumpără stațiunea Buziaș pt. suma de 800.000 coroane.

CI – Ia ființă Asociația de Fotbal.

CO – Marea grevă a secerătorilor.

DE – Căminul veteranilor Peter Jager.

JB – Se deschide linia ferată Jimbolia–Lovrin.

RE – Se formează filiala Receaș a Băncii Timișiana.

1907

BU – Se construiește linia ferată dintre gară și stațiune.

FA – George Gârda înființează și conduce clubul Ciutura.

JB – Se deschide sala de teatru (cinema Urania azi).

NK – La Turska Kanjiža greva a 600 de secerători.

OV – La Oravița apare publicația „Progresul” până în 1916.

BU – iun. 23. Își începe activitatea fabrica de acid carbonic și cea de îmbuteliere a apei minerale.

1907-1913

CO – Sub conducerea scriitorului și arheologului Ferenc Móra, pe atunci director al Muzeului din Szeged, s-au făcut importante săpături arheologice în Čoka și împrejurimi (locația Kremenjak).

1908

MN – În Cartea Funduară localitatea apare cu numele de *Neu-Moldova* (Moldova Nouă).

NB – S-a efectuat reconstrucția vechii curii a familiei Sisányi din Turski Becej. Cu această ocazie pe locul parcului de odinioară al curiei a fost deschisă o stradă nouă.

RE – Se naște la Recaș Alexander „Elek” Schwartz (1908–2000), devenit mare fotbalist la Ripensia Timișoara, antrenorul echipei naționale a Olandei din 1957, timp de șapte sezoane, și antrenor al echipei Benfica Lisabona, care în 1967 a disputat finala Cupei Campionilor Europeni.

BO – nov. 28. Se dă în exploatare linia ferată normală Oravița–Berzovia–Bocșa–Reșița.

1909

CI – Apare Clubul de Tenis.

GA – Se naște în localitate Adalbert Dezső (1909-1937), component al echipei naționale de fotbal a României participantă la mondialele din 1930.

JB – Se dă în funcțiune uzina termoelectrică.

1910

AL – La Alibunar sunt 4.503 locuitori, din care 2.717 români, 1.166 sârbi, 335 germani și 267 maghiari.

CI – Se dă în funcțiune Fabrica de Țigle.

CI – Apare publicația „Csakovaer Rundschau”.

JB – Pictorul șvabilor, Stefan Jäger se stabilește la Jimbolia.

JB – Ia ființă Asociația sportivă ZsSE.

NK – La Turska Kanjiža s-a edificat castelul familiei Maldeghem.

RE – Clubul Athletic Recaș.

SM – În Sânnicolaul (Sârbesc) sunt 2122 case și o populație de 10.617 suflete (români 3938, germani 3227, maghiari 2121 și sârbi 1134), plus populația orașului german, de 1740 suflete, deci un total de 12357.

AN – iun. 13. Au loc cele mai mari inundații din istoria localității.

DE – iul. 1. Se deschide filiala locală a Băncii Timișiana.

1910-1911

SM – Sânnicolau Mare are 8 fabrici, ferma Nákó este cea mai mare fermă de vaci (2000) din Banat.

1911

AL – La Alibunar există o moară acționată cu abur (proprietari Jeromos Reichel și Imre Vásárhelyi), un depozit de lemne (Miksa Hamburger), precum și un gater (proprietar Jeromos Reichel).

BU – Buziașul este declarat oficial stațiune balneoclimaterică.

CI – Se deschide primul cinematograf.

CI – Se deschide Azilul de bătrâni.

CO – Pe domeniul familiei Lederer din Čoka, în afară de culturile agricole clasice (porumb, grâu, etc), se introduce legumicultura. Gospodăria dispunea de 12.000 jugăre, din care 200 cu ceapă, 200 cu tutun, 100 cu lubenițe, 30 cu castraveți, 20 cu ardei, 15 cu roșii, câte 10 cu fasole și mac, câte 5 cu mazăre, varză, dovleac. Domeniul a avut un sistem propriu de irigație, cu trei stații de pompare. În afară de toate acestea, o parte a gospodăriei era destinată cultivării florilor și plantelor decorative. Via familială, cu 300 de jugăre viță de vie, era, de asemenea, vestită.

CI – sept. 11. străzile sunt iluminate electric

CO/ZI/TB/TK/KV: Čoka: 599 gospodării, 4.700 locuitori (sârbi și maghiari). *Sveti Đurađ-Žitište*: 571 gospodării, 2.804 locuitori (nemți și sârbi). *Turski Bečej*, sediu comunal: 1.164 gospodării, 7.635 locuitori; maghiari 5.594, sârbi 2.022. *Turska Kanjiža*, sediu comunal: 602 gospodării, 5.067 locuitori; maghiari 3.390, sârbi 1.675. *Kovačica*, sediu comunal: 1.150 gospodării, 5.500 locuitori, majoritar slovaci de confesiune evanghelică.

1912

BU – Se naște la Buziaș inginerul Mistéth Endre, proiectant al unor poduri de mare însemnătate.

DE – Se înființează Moara tehnică.

DE – Se înființează Societatea Tineretului Comercial din Deta.

MN – Se naște Nikola Gavrilović (1912-2006), profesor universitar la Novi Sad, autor a numeroaselor studii din domeniul istoriei învățământului din Banatul istoric și al relațiilor româno-sârbe.

1913

CI – Se înființează Asociația Comercianților.

OV – La Oravița școala civilă se transformă în liceu de 8 clase.

AN – sept. 7. Este dat în folosință noul spital din Anina, cel mai mare al acelor vremuri din zona Banatului Montan.

1914

AN – În Steierdorf-Anina este introdus iluminatul public electric.

OV – La Oravița apare publicația „Foaia Orăviții” până în 1916.

1914-1918

RE – Se ridică actuala biserică romano-catolică.

1915

JB – Se deschide fabrica de pălării „Union”.

1917

BO – Se naște la Bocșa Carol Lonțear (1917-1991) – ministru al industriei grele între anii 1958-1962.

1918

GA – Populația atacă castelul Guboni și alte proprietăți.

FA – nov. 3. Se formează Garda națională.

FA – nov. 4. Interzicerea zilei de târg, revolta oamenilor, atacarea prăvăliilor unor îmbogățiți de război, represiune soldată cu 15 morți.

GA – dec. 1. La Alba Iulia participă Mihail Gașpar și alți 5 delegați.

1919

BU – Este dat în exploatare trenulețul „Etelka”, ce asigură transportul pasagerilor între gară și stațiune. Va fi dezactivat în 1972.

JB – Se deschide liceul.

JB – Se formează Asociația agricolă sportivă.

OR – După Marea Unire de la 1918 se va renunța la denumirea de Nándorhegy, revenindu-se la vechea denumire de Ferdinandsberg (din 9 iunie 1919).